

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ
ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ
«Manipulation and loyalty in functional translation»

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
Της φοιτήτριας Τάκη Βικτώριας
Α.Μ.:Ε2013037

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ:

- 1.Κελάνδριας Παναγιώτης
- 2.Νικολάου Πασχάλης

Κέρκυρα, Μάρτιος 2018

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	3
Εισαγωγή.....	4
A ΜΕΡΟΣ	
1.Παράθεση κειμένων	
1.1.Κείμενο προς μετάφραση.....	5 – 19
1.2. Μετάφραση.....	20 – 36
B ΜΕΡΟΣ	
2. Σχολιασμός	
2.1. Μεταφραστική εντολή.....	37 – 39
2.2. Ανάλυση θέματος.....	40 – 42
2.3. Μεταφραστικά προβλήματα.....	42-44
2.4. Αξιολόγηση μεταφράσματος.....	44 – 45
2.5. Συμπεράσματα αντί επιλόγου.....	45-46
BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	47

Πρόλογος

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο «Μετάφραση και σχολιασμός του *Manipulation and loyalty in functional translation*» εκπονήθηκε με στόχο την απόκτηση του πτυχίου μου στο Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας του Ιονίου Πανεπιστημίου.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να ευχαριστήσω τους δύο επιβλέποντες καθηγητές, κύριο Παναγιώτη Κελάνδρια και κύριο Πασχάλη Νικολάου για τη βοήθειά τους.

Εισαγωγή

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία γίνεται μετάφραση του άρθρου *Manipulation and loyalty in functional translation* από επιστημονικό περιοδικό *Current Writing: Text and Reception in Southern Africa*. Το περιοδικό εκδίδεται από το Κέντρο Λογοτεχνίας και Πολιτισμού Νότιας Αφρικής, με τη βοήθεια του αγγλικού τμήματος, του Πανεπιστημίου KwaZulu-Natal στο Durban της Νοτίου Αφρικής. Το εν λόγω περιοδικό επικεντρώνεται στη λογοτεχνική και πολιτιστική συζήτηση γύρω από σύγχρονα και εκ νέου δημοσιευμένα κείμενα από τη νότια Αφρική και στην ερμηνεία των παγκόσμιων κειμένων από τη νοτιοαφρικανική προοπτική. Ως εκ τούτου, ο υπότιτλος, «Κείμενο και Αποδοχή στη Νότια Αφρική». Από το 1989 έως το 1992 το περιοδικό δημοσιευόταν ετησίως και από το 1993 δημοσιευόταν δύο φορές το χρόνο. Τα τεύχη του Οκτωβρίου παρουσιάζουν άρθρα σχετικά με μία συγκεκριμένη κάθε φορά ενότητα, ενώ τα τεύχη του Απριλίου έχουν μια ευρεία γκάμα θεμάτων χωρίς θεματική συνοχή. Κάθε τεύχος έχει μια ενότητα βιβλιοκριτικών που έχει σχεδιαστεί για να ενημερώνει τους αναγνώστες με τις σχετικές τοπικές και διεθνείς εκδόσεις. Προσελκύει συμβολές κορυφαίων μελετητών στους τομείς των νοτιοαφρικανικών λογοτεχνικών και μεταπολεμικών σπουδών.

Εκτός της μετάφρασης, αναλύεται το θέμα του προς μετάφραση κειμένου και παρατίθεται σχολιασμός που αφορά στην μεταφραστική εντολή, στα διάφορα προβλήματα που αντιμετωπίστηκαν (με τις λύσεις που δόθηκαν), καθώς επίσης και στην αξιολόγηση της ποιότητας της μετάφρασης. Τέλος, στη βιβλιογραφία καταγράφονται όλες οι πηγές που χρησιμοποίησα κατά τη διάρκεια της μεταφραστικής διαδικασίας.

A Μέρος

1.1. Κείμενο προς μετάφραση

Manipulation and Loyalty in Functional Translation

Christiane Nord, University of Magdeburg

Abstract

Radical Skopos-theory has been criticised for allowing the end to justify the means in the translation process, which would make this theory inappropriate to the translation of texts — such as literary or biblical — that are largely determined by the author's personal intention. This paper argues that combining functionalism with loyalty can be a corrective not only in function-oriented, but also in equivalence-based translation processes. This point will be illustrated by means of four examples, two of which are taken from the area of Bible translation.

Preliminary Remarks

Functional translation theories (among them Skopos-theory, cf. Nord 1997) — with their emphasis on the function of translations in the context of the recipient culture [see ‘Basic Principles of Functional Translation’ below] — are gaining ground in many parts of the world. This is particularly the case in places where translation needs are pressing, and equivalence theories — with their emphasis on the relationship between SL (source language) and TL (target language) — are out of the question. There are various explanations for the latter phenomenon: different stages of (lexicological, terminological etc.) development in source and target languages; discrepant levels of knowledge and experience in source and target audiences; large gaps between source and target cultures, value systems, perspectives, world views, and so on.

Nevertheless, criticisms have been levelled at the theoretical foundations and applicability of functionalist approaches in general and of Skopos-theory in particular. Although, as Toury recently pointed out with reference to both Skopos – theory and his own target-text oriented approach, “target – orientedness as such no longer arouses the same antagonism it used to less than twenty years ago” (1995:25), quite a number of criticisms are still, explicitly or implicitly, present in debates on translation theory today. Some scholars still maintain the view that equivalence is the only valid yardstick of translation quality, and a constitutive characteristic of translation proper;

but in view of the variety of translation forms and types that are actually produced and accepted in professional settings, they tend to widen the notion of equivalence to such an extent that it merely refers to some kind of relationship between a source and a target text, which then has to be specified as denotative, connotative, aesthetic, pragmatic or other, in order to be of use in translation practice or evaluation (cf. Koller 1992). But who would specify what kind of equivalence is required and/or desired in a particular translation process? And what if source and target cultures are separated by such a huge cultural, temporal or geographical gap that the relationship between the two texts does not allow for any specification of equivalence, however vague it may be?

Is equivalence (of any kind) a safeguard against the manipulation of texts in the name of functionality? Postcolonial translation studies show that the (theoretical) notion of equivalence has never stopped any translator (or commissioner of translations) from consciously or unconsciously ‘manipulating’ source texts. A corrective is needed for both equivalence-based and function – oriented translation theories. Within the framework of the functionalist approaches, I have suggested the concept of ‘loyalty’. This was first introduced into Skopos-theory in 1989 (Nord 1989, cf. Nord 1997:123ff.) in order to account for the culture-specificity of translation concepts, setting an ethical limitation on the otherwise unlimited range of possible skopoi for the translation of one particular source text. It was argued that translators, in their role as mediators between two cultures, have a special responsibility with regard to their partners: on the one hand, to the source-text author, the client or commissioner of the translation, and, on the other hand, to the target-text receivers, precisely in those cases where there are differing views as to what a ‘good’ translation is or should be. As an interpersonal relationship, loyalty may replace the traditional intertextual relationship of ‘fidelity’, a concept that usually refers to a linguistic or stylistic similarity between the source and the target texts, regardless of the communicative intentions and/or expectations involved.

After briefly characterising both the functional approach to translation and the principle of loyalty, I hope to show that loyalty can be a corrective not only in function-oriented, but also in equivalence-based translation processes, illustrating this point by means of four examples, two of them taken from the area of Bible translation.

Basic Principles of Functional Translation

The main hypotheses of a functional approach to translation (for example, Skopos – theory, cf. Vermeer 1978, 1989) may be briefly summarised in the following basic principles:

- The purpose of the translation determines the choice of translation method and strategy. This means that, as experience shows, there is no single method or strategy for one particular source text, and any decision between two or more available solutions to a translation problem must be guided by some kind of inter-subjective criterion or set of criteria (= strategy). In our case, this criterion is the communicative function or functions for which the target text is needed (= functionality principle).
- The commissioner or client of a translation usually defines the translation purpose in the translation brief. If the translation brief is not sufficiently explicit (“Could you please translate this text by Wednesday!”), the translator has to find out what kind of purposes the client has in mind, by relying on previous experiences in similar situations, interpreting any clues that might indicate the intended purpose, or asking clients for more information about their intended purpose(s).
- A translation that achieves the intended purpose may be called ‘functional’, which means that a text (in this case, a translation) ‘works’ for its receivers in a particular communicative situation, i.e., in the way the sender wants it to work. If the purpose is information, the text should offer this in a form comprehensible to the audience; if the purpose is to amuse, then the text should actually amuse its readers. The text producer (and the translator as text producer, too) has, therefore, to evaluate the audience’s capacities of comprehension and cooperation, and anticipate the possible effects that certain forms of expression may have on the readership.
- Functionality is not an inherent quality of a text. It is a quality attributed to the text by the receiver, in the moment of reception. It is the receiver who decides whether (and how) a text ‘functions’ (for them, in a specific situation). If, as we know, the same receiver at different moments of her life may react in different ways to the ‘same’ text (e.g. to Shakespeare’s *Romeo and Juliet*), it is most improbable that different readers, at different moments, will react to the

same text in the same way, let alone readers belonging to different cultural environments.

- But if this is true, how can we be sure that a text achieves the function we want it to achieve? We cannot. Usually, we rely on the audience's being willing to cooperate in a given situation; otherwise, communication would be impossible. Any text producer, therefore, consciously or unconsciously uses some kind of verbal and/or non-verbal 'function markers', which indicate the intended communicative function(s). Thus, printing the text in tiny letters on a slip of paper that comes with a box of pills indicates a patient package insert; imposing a title like 'Instructions for use' is a most explicit function marker. Other types of markers: a particular text format or lay-out, say, a newspaper headline; certain sentence structures, say, imperatives in a recipe; a particular register, like that of an editorial; certain forms of address for the readership, say, in a student's manual, etc. If the receivers recognise the function markers, they may accept the text as serving the intended function. But markers can only be interpreted correctly by a receiver who is familiar with the 'marker code' used.
- One of the most important text-producing strategies is to find the appropriate balance between new and old information; if a text offers too much new information, it will be incomprehensible for the readers, while if it contains too little new information, the audience will not find it worth reading.
- In the case of texts translated from a source culture that is distant in time and/or space from the target-cultural environment, the function (or hierarchy of functions) intended for, and/or achieved by, the target text may be different from that intended for, and/or achieved by, the source text.

Loyalty as a Corrective in Functional Translation

Looking at the basic principles presented in the previous section, we may wonder why there is no mention of equivalence-based criteria like 'faithfulness' or 'fidelity', which have been almost sacrosanct in any discourse on translation for the past two thousand years. This is the reason why some critics reproach functionalism for producing "mercenary experts, able to fight under the flag of any purpose able to pay them" (Pym 1996:338). Others are of the view that a translator who takes into account

the needs and expectations of her target audience must necessarily lose sight of ‘the’ source text.

The latter criticism can be answered on the grounds of the concept of ‘text’ as used in functional translation theory. In terms of what we said about functional markers and their culture-specificity, the form in which the source text presents itself to the translator is a product of the many variables of the situation (time, place, medium, addressees) in which it originated, while the way this form is interpreted and understood by the translator, or any other receiver, is guided by the variables of the new reception situation.

The first criticism refers to an ethical quality related to the status of the source text. While the broader, text-linguistic equivalence approach stretches the idea of a translation’s double linkage to both the source and target sides (so far as to blur the borderline between translations and non-translations), narrower linguistic approaches, on the other hand, still start from the autonomy or authority of a source text that must not be touched in the translation process. In Skopos-theory, however, the source text, or more precisely, its linguistic and stylistic features are no longer regarded as the yardstick for a translation. Does this mean that the translator is entitled to do as he or she likes with the source text?

Indeed, the first basic principle of functionalism could be paraphrased as ‘the translation purpose justifies the translation procedures’, and this could easily be interpreted as ‘the end justifies the means’. In this case, there would be no restrictions to the range of possible ends: the source text could be manipulated, as clients (or translators) saw fit. In a general theory, this doctrine might be acceptable enough, since one could always argue that general theories do not have to be directly applicable. Yet, translation practice does not take place in a void. It takes place in specific situations set in specific cultures, so that any application of the general theory, either to practice or to training, has to take account of the specific cultural conditions in which a text is translated.

At different times and in different parts of the world, people have had, and still have, different conceptions of the relationship that should hold between an original text and the text that is called its translation. According to the prevailing conception of translation, readers might, for example, expect an exact rendering of the author’s opinion in the target text; other cultures might want it to be a faithful reproduction of the formal features of the source text; still others could praise archaising translations

or ones that are far from faithful reproductions, but are comprehensible, readable texts. Taking account of all these different expectations — which may vary according to the text type in question, or may depend on the self-esteem of the receiving culture with regard to the source culture — the translator acts as a responsible mediator in the cooperation developing between the client, the target audience and the source-text author. This does not mean that translators always have to do what the other parties expect of them, which may, in fact, be impossible to achieve if the three parties expect different translational behaviours. It means that the translator has to anticipate any misunderstanding or communicative conflict that may occur due to different translational conceptions, and find a way to avoid such misunderstandings.

This responsibility that translators have toward their partners is what I call ‘loyalty’. Loyalty is not the old ‘fidelity’ in new clothes, because fidelity usually refers to an intertextual relationship between the source and the target texts as linguistic entities. Loyalty is an interpersonal category referring to a social relationship between people. In a general model, loyalty would be an empty slot that is filled, in a particular translation task, by the demands of the specific translation concepts of the cultures in question — especially when the author of the source-text, on the one hand, and the target-text audience, on the other, hold differing views of what a translator should or should not do. It is the translator’s task to mediate between the two cultures, and mediation can never mean the imposition of the concept of one culture on members of another.

In introducing the loyalty principle to the functionalist model, I would also hope to lay the foundations for a trusting relationship between the source-text author and the translator. If authors can be sure that translators will respect their communicative interests or intentions, they may even consent to any changes or adaptations needed to make the translation work in the target culture. This confidence will then strengthen the translator’s social prestige as a responsible and trustworthy partner.

The loyalty principle thus adds two important qualities to the functional approach. Since it obliges the translator to take account of the difference between culture-specific concepts of translation prevailing in the two cultures (involved in the translation process), it turns Skopos-theory into an anti-universalist model; and since it induces the translator to respect the sender’s individual communicative intentions, as far as they can be elicited, it reduces the prescriptiveness of ‘radical’ functionalism.

The first basic principle of functional translation theory mentioned above should, therefore, be complemented by the following limitation: the acceptability of translation purposes is limited by the translators' responsibility to all their partners in the cooperative activity of translation (= loyalty principle). Loyalty may oblige translators to reveal their translation purposes and justify their translational decisions.

As the only one in the communicative 'game' of translation who (by definition) knows both the source and the target cultures, translators play a powerful role. They could easily deceive their partners without anybody noticing — sometimes by just 'faithfully' [sic!] translating what the source text says (see: 'Vagueness' below). Seen in this way, loyalty may be a corrective in the power play between client, author, target receivers, and translator. In the following sections, I will discuss a few examples which may illustrate this point.

Ernesto Cardenal's Views on Post-Revolutionary Cuba

In his book, *En Cuba* (1972a), written after a first visit to Cuba following the Revolution in 1959, the Nicaraguan priest, Ernesto Cardenal, presents a subjective, politically-biased view of the Cuban society; he is enthusiastic about the changes brought about by Fidel Castro's government. At no moment does he pretend to be objective, and readers cannot help being impressed, even though they may not share Cardenal's views. The German translation (*In Kuba. Bericht von einer Reise*), also published in 1972, nevertheless gives the impression of a moderate, rather objective report of the author's journey, with the reader constantly being reminded that all that glitters is not gold.

One short example may illustrate the translation strategy used:

Example 1: The original is dedicated "al pueblo cubano y a Fidel", i.e., to the Cuban people and to Fidel Castro. The dedication is, however, omitted in the translation, although it would have been a strong marker of the expressive-emotive function as intended by the author.

From what they read in the translation, Germans are likely to believe that the author has adopted a critical attitude towards Castro's regime, without realising that this conclusion is not what the author himself intended it to be. At the same time, the author probably expects the translation to reproduce his personal viewpoint, and he is not in a position to judge whether it actually conforms to his expectation or not. Both

the author and the target audience are deceived, although the translation may have been functional from the standpoint of the publisher, who, in the early 1970s, may not have dared to confront readers in Western Germany with a ‘pro-Communist’ author. The translator should have argued this point with the publisher or, if necessary, she might have even turned down the commission, refusing to manipulate the author’s communicative intentions in this way.

Emotionality

Sometimes, loyalty may induce the translator to do something that the source – text author would probably not allow, if asked for permission. In a book on ‘philosophies of education’ (Fullat 1979), the Spanish author discusses several philosophers’ theories and views on education, which he sums up by saying that “their positivism makes him vomit” (“es para vomitar”), which is — even in a more ‘emotional’ culture like the Spanish one — a rather harsh way of expressing one’s criticism. When the book was translated into German (Fullat 1982), the translators had to decide between fidelity to the text and loyalty to the author. They knew that had they asked the author for permission to use a somewhat less crude expression, he would have probably insisted on a faithful, i.e. literal, translation, because that was what he wanted to say. But such an expression — which, of course, exists in German — would have seriously jeopardised the book’s acceptability in German academia. Somebody using this kind of emotionality in a manual for university students would simply not be regarded as a serious scholar in the field. In the Spanish context, it was the author himself who risked his credibility (and being a well-known scholar, he thought perhaps that he could take the risk). In the German context, however, the responsibility for the author’s academic standing rested with the translators. In their roles as experts in their profession, they could not leave the decision to the author, who was an expert in educational philosophy, but not in translation, let alone in German culture. Therefore, they decided to adjust the form of the criticism to target-culture standards, translating the above-quoted sentence by “ist schwer zu ertragen” [is hard to bear] — which, according to the standards of German academic writing, comes very close to the limits of acceptability, while still giving the reader a sense of the emotional load in the author’s criticism.

Political Correctness

Modern translators of ancient texts may have to take the norms or conventions of ‘political correctness’ that prevail in the target culture — at the moment of translation — into account. But here, too, loyalty may lead to different solutions, according to the intended function of source and/ or target texts. This can be shown by using two examples from recent translations of New Testament texts into English and German.

Example: 2: “Paul’s First Letter to the Corinthians” (1 Cor 6, 18, emphasis added)

- Flee fornication. Every sin that a man doeth is without the body, but he that committeth fornication sinneth against his own body.(KJV s.a.)
- Flee from sexual immorality. All other sins a man commits are outside his body, but he who sins sexually sins against his own body. (NIV 1984)
- Avoid immorality. Any other sin a man commits does not affect his body; but the man who is guilty of sexual immorality sins against his own body. (TEV 1992)

When Paul appeals to his addressees to flee “fornication”, English readers will understand something different from what he intended to say, although the dictionary does, indeed, translate the Greek word “porneia” as “fornication”. The Dictionary of Contemporary English (DCE 1978) defines fornication as “sexual relations outside marriage”. Modern English readers of the King James Version may, therefore, find Paul’s attitude rather rigid and old-fashioned, whereas readers of Today’s English Version or of the New International Version — due to the politically correct substitution of “fornication” by “sexual immorality” or just “immorality” — might think that Paul is being rather pathetic; we need not read the Bible in order to know that we should refrain from doing immoral things, whether sexual or not. In the cited passage, Paul is very clearly referring to prostitution (one of the many different meanings of “porneia”, apart from homosexuality, incest, adultery and others), and the translation by “immorality” or “sexual immorality” leaves the interpretation to the readers, who cannot but consider these moral categories from their own (modern) perspective.

Luther (LUT, rev. 1984) translates “porneia” as “Hurerei” (prostitution), whereas contemporary German translations use the dictionary equivalent “Unzucht”. This word is marked as obsolete in the Dictionary of the German Language (Duden 1993). In modern German, it is used as a juridical term only, referring to sexual behaviour

punishable under criminal law (e.g. sodomy). This translation might induce modern German readers to feel complacent: “Unzucht” is something they do not practise anyway. So, contrary to Paul’s intention to make people abandon their (bad) habits, the translation may even produce the opposite reaction.

The other interesting area of the passage in question is the reference to a man’s/ male’s committing fornication or (sexual) immorality, which we find in all English translations, even in the most recent ones. Here, ‘political correctness’ has not brought about any change. The German translations, from Luther until the present day, translate “der Mensch” [human being], thus including men and women. Vagueness The following example illustrates that, in order to be loyal towards both the source-text author and the target audience, a translator may even have to choose a particular interpretation, which makes the source text seem to be open or vague in meaning.

Example 3: The Gospel of John (Jn 1,1-5, emphasis added) [1. In the beginning was the Word, and the Word was with God, and the Word was God. 2. The same was in the beginning with God. 3. All things were made by him: and without him was not any thing made that was made. 4. In him was life; and the life was the light of men.] 5. And the light shineth in darkness; and the darkness comprehended it not. (KJV s.a.)

Translations of ‘5’:

- Und das Licht scheint in der Finsternis, und die Finsternis hat’s nicht ergriffen. (LUT 1984)
- A luzresplandecenastrevas mas as trevasnão a compreenderam. (BSB 1982)
- ...et la lumière dans les ténèbresluit, et les ténèbres ne l’ont point saisie. (NTF 1922)

The King James Authorized Version (KJV), Luther (LUT 1984), Alfred Loisy’s French translation (NTF 1922), and one of the two Brazilian versions analysed (BSB 1982) offer a literal translation of the Greek, which allows for two interpretations. The first interpretation takes darkness and light as metaphors for “the world” and “Jesus”, respectively. In this case, the generic verb “comprehend” is interpreted as “understand” or “accept”, as in the New International Version (NIV 1984), the German GuteNachrichtBibel (GNB 1997), the Spanish version by Nacar/ Colunga (SBN 1975), and the Italian Bibbia di Gerusalemme (BDG 1974). This interpretation

is supported by verses 10-11, where the author refers to Jesus not having been recognised by his people:

- The light shines in the darkness, but the darkness has not understood it. (NIV 1984)
 - Das Licht strahlt in der Dunkelheit, aber die Dunkelheit hat sich ihm verschlossen. (GNB 1997)
 - La luzluce en lastinieblas, perolastinieblas no la acogieron. (SBN 1975)
 - ...lalucesplendenelletenebre, ma le tenebre non l'hannoaccolta. (BDG 1974)
- The second interpretation, on the other hand, starts by taking “darkness” and “light” literally, thus creating an image that allows the audience to draw on everyday experience before realising the metaphorical quality of the passage. It comes to the conclusion that the light was so strong that darkness could not do anything against it, as in the old Spanish translation by Casiodoro de Reina (CDR 1960), a modern Spanish translation by Lamadrid et al. (SBE 1964), the Brazilian translation by Antônio Pereira de Figueiredo (BSB s.a.), and DNT 1999:
- La luz en lastinieblasresplandece, y lastinieblas no prevalecieron contra ella. (CDR 1960)
 - La luzluce en lastinieblas y lastinieblas no la sofocaron. (SBE 1964)
 - A luzresplandecenastrevas, e as trevasnaoprevaleceram contra ela. (BSA s.a.)
 - Das Licht macht die Finsternis hell, und die Finsternis hat das Licht nicht verschluckt. (DNT 1999).

The first four versions of the text (KJV, LUT, BSB and NTF) might be regarded as the most faithful ones, since the generic verb leaves the interpretation to the readers. But here we have to think of the cultural gap between the source and the target situations. Today, readers would probably be inclined to adopt the pessimistic interpretation (like the translators of NIV, BDG, GNB, and SBN) because it seems so much more logical from a twenty-first century point of view, when we realise that, after more than 2000 years, the light is far from having won the battle against darkness. Many readers might not even think of interpreting the text in a different way; neither are they aware of the cultural specificity of their own perspective.

Similarly, the source-text audience may have had an inclination towards one of the two interpretations, but we can only speculate which one seemed more logical

to them. Therefore, we should start by taking the author's perspective in the analysis of the passage. Why would somebody express himself ambiguously in such an important statement about what he thought was Jesus' role? Addressing an audience familiar with Genesis 1, he could rely on their capacity to see the intertextuality, which supports the literal interpretation of the relationship between light and darkness (where, by the way, the light overcame the darkness). From this point of view, it seems much more probable that the Evangelist expected his audience to take the positive interpretation for granted. Moreover, would you expect somebody who wants to attract other people to his cause to start by telling them that it is not worth the effort in the first place?

There are, therefore, at least two good arguments in favour of the positive interpretation, which is also supported by the observation that biblical texts generally seem less abstract or generalising in their expressions than we are accustomed to. Biblical authors show a strong tendency towards concrete ways of expression, based on everyday experience (such as 'a little oil lamp in the darkness of the night'). This was the reason why the translators of DNT, 1999, chose the verb "verschlucken" [to swallow] in order to describe what the darkness did not do with the light.

As we can see from the translations analysed, the score is even for each of the three strategies: vagueness, pessimism and optimism. Translators have to decide for themselves, and loyalty may be a better guideline to the author's intention than fidelity.

Conclusion

In a translation task, translators may be the only people capable of evaluating the impact of certain forms of expression in both cultures involved, and of anticipating the possible effects of a particular formulation on the target audience. This gives them tremendous power. Some people may think that a faithful translation of the text, and nothing but the text, can prevent the abuse of this power; the examples discussed above show, however, that the opposite may be the case. The translator's responsibility — as an expert in both cultures involved, as well as in translation — may require a translation which is not faithful to the exact wording of the text but which, nevertheless, expresses the author's intention in a form suitable for, and acceptable in, the target situation for which the translation is intended. It is an illusion

to think that the apparent vagueness of an expression in the source text — an expression which, for the original audience and its specific world view, may not have been so vague after all! — can be preserved over a temporal and cultural gap of almost 2000 years; it is an illusion to think that it is possible to render a vague expression in the source language by means of an equally vague expression in the target language (as the target audience may tend to interpret it in a very specific way because of its culture-specific perspective).

Of course, ‘loyalty’ does not prevent translators from being mistaken, or from taking the wrong decision. But a careful consideration of the possible consequences of their actions, which takes into account the interests and expectations of all the other persons involved, may lead translators to a more responsible attitude towards their role as cultural mediators. And this behaviour may, in turn, contribute to a better social image of the profession.

References

- BDG (La Bibbia di Gerusalemme). 1974. Testobiblico di La Sacra Bibbiadella CEI. Note e commenti di La Bible de Jerusalem. Nuovaedizione 1973. Paris: Editions du Cerf. Edizioneitaliana e adattamenti a cura di ungruppo di biblistiitaliani sotto la direzione di F. Vattioni (tr.). Bologna: Centro EditorialeDehoniano.
- BSA (BibliaSagrada) s.a. Tr. Antônio Pereira de Figueiredo. Difusão Cultural doLivro, Brazil: Cremagrafic S.A.
- BSB (BíbliaSagrada). 1982. Tr. MateusHoepers.Petrópolis/ Brazil: EditoraVozes.
- CDR (El Nuevo Testamento de nuestroSeñorJesucristo).1960.Antigua Versión de Casiodoro de Reina (1569). Nashville/ Tennessee: The Gideons International.
- Cardenal, Ernesto. 1972a. En Cuba. Buenos Aires: Ed. Carlos Lohlé. 1972b. In Kuba. Bericht von einer Reise. Tr. Anneliese Schwarzer de Ruiz. Wuppertal: Peter Hammer.
- DCE (Dictionary of Contemporary English). 1978. Munich: Longman-Langenscheidt.
- DNT (Das Neue Testament und frühchristliche Schriften). 1999. Neu übersetzt und kommentiert von Klaus Berger und Christiane Nord (tr. and commentaries). Frankfurt a.M.: Insel Verlag.
- Duden (Das große Wörterbuch der deutschen Sprache).1993. Mannheim: Dudenverlag.

Fullat, Octavi. 1979. *Filosofías de la Educación*. Barcelona: Ediciones Ceac. 1982. *Philosophische Grundlagen der Erziehung*. Tr. Peter Härtl and Christiane Nord. Stuttgart: Klett.

GNB (Gute Nachricht Bibel). 1997. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft (CD-ROM).

KJV (The Holy Bible Containing the Old and New Testaments).s.a. Translated out of the original tongues and with the former translations diligently compared and revised by His Majesty's special command. Cambridge: Cambridge University Press.

Koller, Werner. 1992 (1979). *Einführung in die Übersetzungswissenschaft*. Heidelberg: Quelle und Meyer.

LUT (Die Bibel). 1984. Nach der Übersetzung Martin Luther (tr.). Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.

NIV (New International Version of the New Testament).1984. Colorado Springs, Mexico City, Herrljunga, Nairobi, Hyderabad, Bangkok: International Bible Society.

Nord, Christiane. 1989. "Loyalität statt Treue. Vorschläge zu einer funktionalen Übersetzungstypologie." [Loyalty Instead of Fidelity.Suggestions for a Functional Translation Typology]. In: *Lebende Sprachen XXXIV*: 100-105. 1997. *Translating as a Purposeful Activity. Functionalist Approaches Explained*. Manchester: St. Jerome.

NTF (Les Livres du Nouveau Testament). 1922. Traduits du Grec en Français par Alfred Loisy (tr.). Paris: Émile Nourry.

Pym, Anthony. 1996. "Material Text Transfer as a Key to the Purposes of Translation." In: Neubert, Albrecht, Gregory Shreve and Klaus Gommlich (eds). *Basic Issues in Translation Studies.Proceedings of the Fifth International Conference Kent Forum on Translation Studies II*. Ohio: Institute of Applied Linguistics: 337-46.

SBE (La Santa Biblia). 1964. Traducida de los textos originales [al español], por Antonio G. Lamadrid, Juan Francisco Hernández, Evaristo Martín Nieto, Manuel Revuelta Sañudo (tr.). 18a edición. Madrid: Ediciones Paulinas.

SBN (Sagrada Biblia). 1975. Versión directa de las lenguas originales por Eloíno Nacar Fuster y Alberto Colunga (tr.). O.P., 4a edición (1a ed. 1970).Madrid: Editorial Católica (Biblioteca de Autores Cristianos).

TEV (Today's English Version of the New Testament). 1992. New York: American Bible Society.

Toury, Gideon. 1995. *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam/Philadelphia: Benjamins.

Vermeer, Hans J. 1978: "Ein Rahmen für eine allgemeine Translationstheorie". In: *Lebende Sprachen* XXIII (1): 99-102.

1989. "Skopos and Commission in Translational Action". In: Chesterman, Andrew (ed). *Readings in Translation*. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab: 173-87.

1.2. Μετάφραση

Χειραγώγηση και συνέπεια στη λειτουργική μετάφραση

Christiane Nord, Πανεπιστήμιο του Μαγδεμβούργου

Περίληψη

Η ριζοσπαστική *Θεωρία του Σκοπού* έχει επικριθεί επειδή θεωρήθηκε ότι στο τέλος επέτρεψε στον σκοπό ν' αγιάσει τα μέσα κατά τη μεταφραστική διαδικασία με αποτέλεσμα να καθιστά αυτή τη θεωρία ακατάλληλη για τη μετάφραση κειμένων - όπως λογοτεχνικών ή βιβλικών - που καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από την προσωπική πρόθεση του συγγραφέα. Αυτό το κείμενο υποστηρίζει ότι ο συνδυασμός του λειτουργισμού με την συνέπεια μπορεί να φανεί χρήσιμος όχι μόνο στις μεταφραστικές μεθόδους που βασίζονται στον λειτουργισμό, αλλά και σε εκείνες που βασίζονται στην ισοδυναμία. Αυτό το στοιχείο θα παρουσιαστεί με τέσσερα παραδείγματα, δύο από τα οποία προέρχονται από τη μετάφραση της Βίβλου.

Βασικές παρατηρήσεις

Οι λειτουργικές μεταφραστικές θεωρίες (μία εκ των οποίων η Θεωρία του Σκοπού, βλ. Nord 1997) – με έμφαση στην λειτουργία των μεταφράσεων στο πλαίσιο του πολιτισμού υποδοχής [βλ. ‘Basic Principles of Functional Translation’ παρακάτω] – κερδίζουν «έδαφος» σε πολλά μέρη του κόσμου. Αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές σε μέρη όπου οι μεταφραστικές ανάγκες είναι επείγουσες και οι θεωρίες της ισοδυναμίας – με την έμφαση στη σχέση ανάμεσα στη ΓΠ (γλώσσα – πηγή) και στη ΓΣ (γλώσσα – στόχο) – δεν μπορούν να δώσουν λύσεις. Υπάρχουν ποικίλες εξηγήσεις γι' αυτό : διαφορετικά στάδια (λεξιλογικής, ορολογικής κλπ.) ανάπτυξης στη γλώσσα-πηγή και στη γλώσσα-στόχο, διαφορετικά επίπεδα γνώσης και εμπειρίας μεταξύ του κοινού – πηγή και κοινού – στόχος, μεγάλο χάσμα ανάμεσα στον πολιτισμό-πηγή και στον πολιτισμό-στόχο, τα συστήματα αξιών, οι αντιλήψεις, η κοσμοθεωρία και ούτω καθεξής.

Ωστόσο, οι κριτικές επικεντρώθηκαν στις θεωρητικές βάσεις και την δυνατότητα εφαρμογής των λειτουργικών προσεγγίσεων γενικά η Θεωρία του Σκοπού. Παρόλο που, όπως πρόσφατα τόνισε ο Toury αναφερόμενος τόσο στη Θεωρία του Σκοπού όσο και στη δική του προσέγγιση που αφορά το κείμενο – στόχο, «ο προσανατολισμός στο κοινό – στόχος δεν προκαλεί τον ίδιο ανταγωνισμό που προκαλούσε πριν από 20 χρόνια» (1995:25), αρκετές κριτικές συνεχίζουν ακόμα να

ασκούνται, άμεσα ή έμμεσα στις συζητήσεις σχετικά με τη θεωρία της μετάφρασης. Μερικοί ακαδημαϊκοί συνεχίζουν να υποστηρίζουν ότι η ισοδυναμία είναι το μόνο έγκυρο κριτήριο της μεταφραστικής ποιότητας και ένα βασικό χαρακτηριστικό της μεταφραστικής καταλληλότητας αλλά λόγω της ποικιλίας των μεταφραστικών ειδών και τύπων που παράγονται και γίνονται δεκτοί στα επαγγελματικά περιβάλλοντα, προσπαθούν να διευρύνουν την έννοια της ισοδυναμίας σε τέτοιο βαθμό ώστε να αναφέρεται απλώς σε κάποιο είδος σχέσης μεταξύ του κειμένου-πηγή και του κειμένου-στόχο, το οποίο στη συνέχεια πρέπει να προσδιοριστεί ως δηλωτικό, υπαινικτικό, αισθητικό, πραγματικό ή άλλο προκειμένου να χρησιμοποιηθεί στη μεταφραστική πράξη ή την αξιολόγηση (βλ. Koller 1992). Αλλά ποιος θα προσδιόριζε τι είδος ισοδυναμία απαιτείται ή/και είναι επιθυμητή σε μια συγκεκριμένη μεταφραστική διαδικασία; Και τι γίνεται εάν οι δυο πολιτισμοί χωρίζονται από ένα τεράστιο πολιτισμικό, χρονικό ή γεωγραφικό χάσμα ώστε η σχέση μεταξύ των δύο κειμένων να μην επιτρέπει τη χρήση κανενός ορισμού της, όσο αόριστος κι αν είναι;

Είναι η (οποιουδήποτε είδους) ισοδυναμία, διασφάλιση ενάντια στη χειραγωγή των κειμένων στο όνομα της λειτουργικότητας; Οι μετά – αποικιοκρατικές μεταφραστικές μελέτες δείχνουν ότι η (θεωρητική) έννοια της ισοδυναμίας δεν σταμάτησε ποτέ κανέναν μεταφραστή (ή εντολέα μεταφράσεων) από το να «χειραγωγήσει» συνειδητά ή ασυνειδητά κείμενα-πηγές. Χρειάζεται βελτιωτική παρέμβαση τόσο για τις θεωρίες που βασίζονται στην ισοδυναμία όσο και για εκείνες που προσανατολίζονται στη λειτουργία της μετάφρασης. Στο πλαίσιο των λειτουργικών προσεγγίσεων, πρότεινα την ιδέα της «συνέπειας». Την οποία εισήγαγα στη *Θεωρία του Σκοπού* το 1989 (Nord 1989, βλ. Nord 1997:123 κ.ε.) προκειμένου να εξηγήσω την πολιτισμική αναφορικότητα των μεταφραστικών αντιλήψεων, θεσπίζοντας έναν δεοντολογικό περιορισμό στην κατά τα άλλα απεριόριστη ποικιλία πιθανών σκοπών για τη μετάφραση ενός συγκεκριμένου κειμένου-πηγή. Υποστήριξα ότι οι μεταφραστές, στο ρόλο τους ως μεσολαβητές ανάμεσα σε δύο πολιτισμούς, έχουν μια ιδιαίτερη ευθύνη όσον αφορά στους εταίρους τους: από τη μια πλευρά, απέναντι στον συντάκτη του κειμένου – πηγή, τον πελάτη ή εντολέα της μετάφρασης, και από την άλλη απέναντι στους αποδέκτες του κειμένου-στόχος, ιδίως σε εκείνες τις περιπτώσεις που υπάρχουν διαφορετικές απόψεις σχετικά με το τι είναι ή πρέπει να είναι μία «καλή» μετάφραση. Ως διαπροσωπική σχέση, η συνέπεια μπορεί να αντικαταστήσει την παραδοσιακή διακειμενική σχέση της «πιστότητας», μια αντίληψη που συνήθως αναφέρεται σε μία γλωσσική ή μορφολογική ομοιότητα

ανάμεσα στο κείμενο – πηγή και στο κείμενο – στόχος, ανεξάρτητα από τις επικοινωνιακές προθέσεις και/ή τις προσδοκίες.

Αφού σχολίασα σύντομα τόσο την λειτουργική προσέγγιση στη μετάφραση όσο και την αρχή της αφοσίωσης, ελπίζω να αποδείξω ότι η αφοσίωση μπορεί να είναι μια διορθωτική μέθοδος όχι μόνο σε μεταφραστικές διαδικασίες που έχουν στόχο τη λειτουργικότητα, αλλά και σε αυτές που βασίζονται στην ισοδυναμία, προβάλλοντας αυτό το στοιχείο με τέσσερα παραδείγματα, δύο εκ των οποίων προέρχονται από τη μετάφραση της Βίβλου.

Βασικές Αρχές της Λειτουργικής Μετάφρασης

Οι βασικές υποθέσεις μιας λειτουργικής προσέγγισης σε μια μετάφραση (π. χ. η Θεωρία του Σκοπού, βλ. Vermeer 1978, 1989)θα μπορούσαν να συνοψιστούν σύντομα στις ακόλουθες βασικές αρχές:

- Ο σκοπός της μετάφρασης καθορίζει την επιλογή της μεταφραστικής μεθόδου και στρατηγικής. Αυτό σημαίνει ότι, όπως δείχνει και η εμπειρία, δεν υπάρχει μόνο μία μέθοδος ή στρατηγική για ένα συγκεκριμένο κείμενο-πηγή, και όποια απόφαση μεταξύ δύο ή περισσότερων πιθανών λύσεων σε ένα μεταφραστικό πρόβλημα θα πρέπει να καθοδηγείται από κάποιου είδους ενδοκειμενικό κριτήριο ή σύνολο κριτηρίων(=στρατηγική).Στην περίπτωσή μας, αυτό το κριτήριο είναι η επικοινωνιακή λειτουργία ή λειτουργίες για τις οποίες χρειάζεται το κείμενο-στόχος(=Αρχή της Λειτουργικότητας).
- Ο επίτροπος ή πελάτης μίας μετάφρασης συνήθως καθορίζει τον μεταφραστικό σκοπό στα σχόλια του μεταφραστή. Αν τα σχόλια του μεταφραστή δεν είναι επαρκώς σαφή («Θα μπορούσες να μεταφράσεις αυτό το κείμενο μέχρι την Τετάρτη παρακαλώ!»),ο μεταφραστής πρέπει να καταλάβει τι είδους προθέσεις έχει ο πελάτης κατά νου βασιζόμενος σε προηγούμενες εμπειρίες σε παρόμοιες καταστάσεις ερμηνεύοντας όποια στοιχεία που ίσως αποδεικνύουν τον προσδοκώμενο σκοπό ή ζητώντας από τον πελάτη περισσότερες πληροφορίες για τον προσδοκώμενο σκοπό τους.
- Μία μετάφραση που πετυχαίνει τον προσδοκώμενο σκοπό θα μπορούσε να θεωρηθεί *λειτουργική* ,το οποίο σημαίνει ότι ένα κείμενο (σε αυτή την περίπτωση, μια μετάφραση) «δουλεύει» για τους αποδέκτες του σε μια συγκεκριμένη επικοινωνιακή κατάσταση, με τον τρόπο που ο πομπός θέλει

αυτό να δουλέψει. Εάν ο σκοπός είναι η πληροφόρηση, το κείμενο πρέπει να την προσφέρει με μορφή κατανοητή από το κοινό· εάν ο σκοπός είναι η ψυχαγωγία, τότε το κείμενο πρέπει πραγματικά να ψυχαγωγήσει τους αναγνώστες του. Ο κειμενογράφος (και ο μεταφραστής ως κειμενογράφος επίσης) πρέπει επιπλέον να εκτιμήσει τις διαθέσεις του κοινού για κατανόηση και συνεργασία και να αναμένει τις πιθανές επιδράσεις που πιθανόν κάποιοι συγκεκριμένοι εκφραστικοί τύποι να έχουν κατά την ανάγνωσή τους.

- Η λειτουργικότητα δεν είναι έμφυτη ιδιότητα του κειμένου. Είναι μια ιδιότητα που προσφέρεται στο κείμενο από τον αποδέκτη του τη στιγμή της σύλληψης. Ο αποδέκτης είναι αυτός που αποφασίζει εάν (και πώς) ένα κείμενο «λειτουργεί»(γι' αυτούς σε μία ειδική περίπτωση).Εάν, όπως ξέρουμε, η ίδια αποδέκτης σε διαφορετικές στιγμές της ζωής της ίσως αντιδράσει με διαφορετικούς τρόπους στο «ίδιο» κείμενο(π.χ. στο έργο του Σαίξπηρ *Ρωμαίος και Ιουλιέτα*), είναι απίθανο διαφορετικοί αναγνώστες σε διαφορετικές στιγμές να αντιδράσουν στον ίδιο κείμενο με τον ίδιο τρόπο, χωρίς να αναφερόμαστε σε αναγνώστες που ανήκουν σε διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα.
- Αλλά αν αυτό είναι αλήθεια, πώς μπορούμε να είμαστε σίγουροι ότι ένα κείμενο πετυχαίνει τη λειτουργία που εμείς θέλουμε να πετύχει; Δε μπορούμε. Συνήθως βασιζόμαστε στο ότι το κοινό θα είναι πρόθυμο να συνεργαστεί με μία υπάρχουσα κατάσταση· ειδάλλως, η επικοινωνία καθίσταται αδύνατη. Κανένας κειμενογράφος ωστόσο ,σκόπιμα ή μη, δε χρησιμοποιεί κανένα είδος ρηματικών και/ή μη ρηματικών 'λειτουργικών στοιχείων', τα οποία αποδεικνύουν την επιδιωκόμενη επικοινωνιακή λειτουργία. Όμως, η γραφή του κειμένου με μικροσκοπικά γράμματα σ' ένα κομμάτι χαρτί που συνοδεύεται από ένα κουτί αποδεικνύει εισάγοντας έναν τίτλο όπως «Οδηγίες χρήσεως» είναι το πιο ξεκάθαρο λειτουργικό σημάδι. Άλλα είδη στοιχείων: μία συγκεκριμένη κειμενική μορφή ή διάταξη, ας πούμε, η επικεφαλίδα μιας εφημερίδας· συγκεκριμένες δομές προτάσεων, ας πούμε, προσταγές σε μια συνταγή· ένα συγκεκριμένο ύφος, όπως αυτό της δημοσιογραφίας· συγκεκριμένες μορφές προσφώνησης για τον αναγνώστη, ας πούμε, σε ένα μαθητικό περιοδικό κλπ. Αν οι αποδέκτες αναγνωρίσουν τα λειτουργικά στοιχεία, ίσως αποδεχθούν το κείμενο με την επιδιωκόμενη λειτουργία. Αλλά

τα στοιχεία μπορούν μόνο να μεταφραστούν σωστά από έναν αποδέκτη που είναι εξοικειωμένος με τον κώδικα που χρησιμοποιείται.

- Μία από τις πιο σημαντικές στρατηγικές κειμενικής παραγωγής είναι να βρεις την κατάλληλη ισορροπία ανάμεσα σε παλιές και νέες πληροφορίες· αν ένα κείμενο προσφέρει πάρα πολλές νέες πληροφορίες, θα είναι ακατανόητο για τους αναγνώστες, ενώ αν περιέχει πολύ λίγες νέες πληροφορίες, το κοινό δε θα βρει καμία ουσία να το διαβάσει.
- Στην περίπτωση κειμένων που μεταφράστηκαν από έναν πολιτισμό-πηγή που απέχει σε χρόνο και/ή τόπο από το πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο απευθύνεται, η επιδιωκόμενη λειτουργία (ή ιεραρχία των λειτουργιών), και /ή αυτή που επιτεύχθηκε, το κείμενο-στόχος ίσως είναι διαφορετικό από το επιδιωκόμενο, και/ή απ' αυτό που επιτεύχθηκε, το κείμενο-πηγή.

Η συνέπεια ως διορθωτικό στη λειτουργική μετάφραση

Παρατηρώντας τις βασικές αρχές που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη ενότητα, ίσως αναρωτηθούμε γιατί δεν γίνεται καμία νύξη σε κριτήρια βασισμένα στην ισοδυναμία όπως η 'ακριβολογία' ή η 'πιστότητα', τα οποία ήταν σχεδόν απαραβίαστα σε κάθε διάλεξη σχετικά με τη μετάφραση τα προηγούμενα 2000 χρόνια. Αυτός είναι ο λόγος που κάποιοι κριτικοί κατηγορούν τη λειτουργικότητα ότι δημιουργεί «ειδικούς με ιδιοτελείς σκοπούς, ικανούς να πολεμήσουν για κάθε σκοπό προκειμένου να πληρωθούν» ((Pym. 1996:338). Άλλοι είναι της άποψης ότι ένας μεταφραστής που λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες και τις προσδοκίες του κοινού πρέπει απαραίτητα να μην έρθει σε επαφή με το κείμενο – πηγή.

Η τελευταία κριτική μπορεί να απαντηθεί με βάση την ιδέα του 'κειμένου' όπως αυτό χρησιμοποιείται στην θεωρία της λειτουργικής μετάφρασης. Με βάση αυτά που είπαμε σχετικά με τα λειτουργικά στοιχεία και την πολιτισμική ιδιαιτερότητα, η μορφή στην οποία το κείμενο-πηγή παρουσιάζεται σε έναν μεταφραστή είναι ένα προϊόν των πολλών μεταβλητών της κατάστασης (χρόνος, τόπος, μέσο, προσφωνήσεις) στην οποία παρήχθη, ενώ ο τρόπος που αυτή η μορφή μεταφράζεται και κατανοείται από τον μεταφραστή, ή οποιονδήποτε άλλο αποδέκτη, οδηγείται από τις μεταβλητές της νέας κατάστασης.

Η πρώτη κριτική αναφέρεται σε μία ηθική αξία που σχετίζεται με την κατάσταση του κειμένου-πηγή. Ενώ η ευρύτερη προσέγγιση της κείμενο γλωσσολογικής

ισοδυναμίας εκτείνεται στην ιδέα της διπλής σύνδεσης μιας μετάφρασης και με τις δύο πλευρές(ώστε να θολώσει τη διαχωριστική γραμμή μεταξύ μεταφράσεων και μη),οι στενότερες γλωσσολογικές προσεγγίσεις ,από την άλλη μεριά, ακόμη αρχίζουν από την αυτονομία ή την αυθεντία ενός κειμένου-πηγή που δε πρέπει να συμπεριληφθούν στην μεταφραστική διαδικασία. Στη θεωρία του σκοπού, ωστόσο, το κείμενο – πηγή, ή πιο συγκεκριμένα, τα γλωσσολογικά και μορφολογικά του χαρακτηριστικά δε θεωρούνται κριτήριο για μία μετάφραση. Άραγε αυτό σημαίνει ότι ο μεταφραστής έχει το δικαίωμα να κάνει ό ,τι αυτός ή αυτή θέλει με το κείμενο-πηγή;

Πράγματι, η πρώτη βασική αρχή της λειτουργικότητας θα μπορούσε να παραφραστεί ως «ο μεταφραστικός σκοπός δικαιολογεί τις μεταφραστικές διαδικασίες» και αυτό θα μπορούσε εύκολα να ερμηνευτεί ως «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα». Σε αυτή την περίπτωση, δε θα υπήρχαν περιορισμοί στην ποσότητα των πιθανών σκοπών: το κείμενο-πηγή θα μπορούσε να παραποιηθεί όπως οι πελάτες(ή μεταφραστές)κρίνουν σκόπιμο. Σε μια γενική θεωρία, αυτό το δόγμα ίσως είναι αρκετά αποδεκτό, αφού κάποιος θα μπορούσε πάντα να διαφωνήσει ότι οι γενικές θεωρίες δεν πρέπει να είναι ευθέως εφαρμόσιμες. Μέχρι στιγμής η μετάφραση δεν πραγματοποιείται σε κενό. Εφαρμόζεται σε ειδικές περιστάσεις ειδικών πολιτισμών, έτσι ώστε κάθε εφαρμογή της γενικής θεωρίας ,είτε να είτε να, πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ειδικές πολιτισμικές συνθήκες κάτω από τις οποίες ένα κείμενο μεταφράζεται.

Σε διαφορετικές περιόδους και σε διαφορετικά μέρη του κόσμου οι άνθρωποι είχαν, κι ακόμη έχουν, διαφορετικές αντιλήψεις για τη σχέση που πρέπει να διέπει το αρχικό κείμενο και το κείμενο που καλούμε μετάφρασή του. Σύμφωνα με την επικρατέστερη μεταφραστική αντίληψη, οι αναγνώστες ίσως, για παράδειγμα, προσδοκούν μια ακριβή απόδοση της άποψης του συγγραφέα στο κείμενο-στόχο· άλλοι πολιτισμοί ίσως θέλουν αυτή να είναι μια πιστή αναπαραγωγή των τυπικών χαρακτηριστικών του κειμένου-πηγή· άλλοι ακόμη θα μπορούσαν να επιδοκιμάσουν αρχαϊζουσες μεταφράσεις ή μεταφράσεις που απέχουν πολύ από πιστές αναπαραγωγές, αλλά αποτελούν συνοχικά, ευανάγνωστα κείμενα. Λαμβάνοντας υπόψη όλες αυτές τις διαφορετικές προσδοκίες- που ίσως ποικίλλουν ανάλογα με το κειμενικό είδος που εξετάζουμε, ή ίσως βασίζονται στον αυτοσεβασμό του πολιτισμού-δέκτη σχετικά με τον πολιτισμό-πηγή – ο μεταφραστής δρα ως ένας υπεύθυνος μεσάζων στη συνεργασία που αναπτύσσεται μεταξύ του πελάτη, του

κοινού και του συγγραφέα του κειμένου-πηγή. Αυτό δε σημαίνει ότι οι μεταφραστές πάντα πρέπει να κάνουν ότι οι υπόλοιποι προσδοκούν απ' αυτούς, κάτι το οποίο πιθανόν, στην πραγματικότητα, να είναι απίθανο να επιτύχουν αν οι τρεις πλευρές προσδοκούν διαφορετικές μεταφραστικές συμπεριφορές. Αυτό σημαίνει ότι ο μεταφραστής πρέπει να αναμένει οποιαδήποτε παρεξήγηση ή επικοινωνιακή διαμάχη που ίσως συμβεί εξαιτίας των διαφορετικών μεταφραστικών αντιλήψεων, και να βρει έναν τρόπο να αποφύγει τέτοιες παρεξηγήσεις.

Αυτή η ευθύνη που έχουν οι μεταφραστές απέναντι στους υπόλοιπους είναι αυτό που ονομάζουμε *συνέπεια*. Συνέπεια δεν είναι η παλιά πιστότητα σε νέα μορφή, επειδή η συνέπεια συνήθως αναφέρεται στη διακειμενική σχέση μεταξύ του κειμένου-πηγή και του κειμένου – στόχος ως γλωσσολογικές οντότητες. Η συνέπεια είναι μια διαπροσωπική κατηγορία που αναφέρεται σε μία κοινωνική σχέση μεταξύ ανθρώπων. Σε ένα γενικό πλάνο, η συνέπεια θα ήταν ένα κενό που γεμίζεται, σε συγκεκριμένη μεταφραστική εργασία, από τις απαιτήσεις των ειδικών μεταφραστικών συλλήψεων των ερωτηθέντων πολιτισμών – ειδικά όταν ο συγγραφέας του κειμένου – πηγή, από τη μια πλευρά, και οι αναγνώστες του κειμένου-στόχος από την άλλη, έχουν διαφορετικές απόψεις σχετικά με το τι πρέπει ή δεν πρέπει να κάνει ένας μεταφραστής. Η δουλειά του μεταφραστή είναι να μεσολαβήσει μεταξύ των δύο πολιτισμών και η μεσολάβηση δεν μπορεί ποτέ να εννοηθεί ως επιβολή της άποψης του ενός πολιτισμού στα μέλη του άλλου.

Κατά την εισαγωγή της αρχής της συνέπειας στο λειτουργικό μοντέλο, θα ήλπιζα επίσης να τεθούν οι βάσεις για μία εμπιστευτική σχέση μεταξύ του συγγραφέα του κειμένου-πηγή και του μεταφραστή. Εάν οι συγγραφείς μπορούν να είναι σίγουροι ότι οι μεταφραστές θα σεβαστούν τα επικοινωνιακά τους ενδιαφέροντα ή προθέσεις, ίσως συναινέσουν ακόμη σε όποιες αλλαγές ή προσαρμογές χρειάζονται ώστε μία μετάφραση να μπορεί να λειτουργήσει στον πολιτισμό – στόχο. Αυτή η πεποίθηση θα ενισχύσει την κοινωνική εικόνα του μεταφραστή ως έναν υπεύθυνο και έμπιστο συνεργάτη.

Η αρχή της συνέπειας όμως προσθέτει δύο σημαντικές ποιότητες στην λειτουργική προσέγγιση. Εφόσον υποχρεώνει τον μεταφραστή να υπολογίσει την διαφορά μεταξύ των πολιτισμικών αντιλήψεων της μετάφρασης που επικρατούν στους δύο πολιτισμούς(που περιέχονται στην μεταφραστική διαδικασία),μετατρέπει τη Θεωρία του Σκοπού σε ένα αντιοικουμενικό μοντέλο. Και εφόσον προκαλεί τον μεταφραστή να σεβαστεί τις προσωπικές επικοινωνιακές προθέσεις του πομπού, στο

βαθμό που αυτές μπορούν να εκμαιευτούν, μειώνει την κανονιστικότητα της ακραίας λειτουργικότητας.

Η πρώτη βασική αρχή της λειτουργικής μεταφραστικής θεωρίας που αναφέρθηκε παραπάνω θα πρέπει ωστόσο να συμπληρωθεί με τον ακόλουθο περιορισμό: η αποδοχή των μεταφραστικών σκοπών περιορίζεται από την ευθύνη των μεταφραστών απέναντι σε όλους τους συνεργάτες στην συλλογική δραστηριότητα που ονομάζεται μετάφραση (Αρχή της Συνέπειας). Η συνέπεια ίσως υποχρεώνει τους μεταφραστές να αποκαλύψουν τους μεταφραστικούς σκοπούς τους και να δικαιολογήσουν τις μεταφραστικές τους αποφάσεις.

Ως ο μοναδικός μέσα στο επικοινωνιακό «παιχνίδι» της μετάφρασης που (εξ ορισμού) γνωρίζει και τον πολιτισμό – πηγή και τον πολιτισμό – στόχο, οι μεταφραστές έχουν έναν πανίσχυρο ρόλο. Θα μπορούσαν εύκολα να παραπλανήσουν τους συνεταίρους τους δίχως κανείς να το καταλάβει – κάποιες φορές απλά με το να μεταφράζουν «πιστά» αυτό που λέει το κείμενο – πηγή (βλ. *Ασάφεια* παρακάτω). Κατ’ αυτόν τον τρόπο, η συνέπεια ίσως είναι ένα διορθωτική ενέργεια στο παιχνίδι δύναμης μεταξύ του πελάτη, του συγγραφέα, των αποδεκτών και του μεταφραστή. Στις ακόλουθες ενότητες θα αναφέρω λίγα παραδείγματα τα οποία ίσως επεξηγήσουν αυτή την άποψη.

Οι απόψεις του Ernesto Cardenal στην Μετεπαναστατική Κούβα

Στο βιβλίο του, *En Cuba* (1972α), που γράφτηκε μετά την πρώτη του επίσκεψη στην Κούβα μετά την Επανάσταση το 1959, ο ιερέας από την Νικαράγουα, Ernesto Cardenal, εκφράζει μια υποκειμενική άποψη της κουβανικής κοινωνίας, βασισμένη στην πολιτική: είναι ενθουσιασμένος με τις αλλαγές που επέφερε η κυβέρνηση του Φιντέλ Κάστρο. Δεν προσποιήθηκε στιγμή ότι είναι αντικειμενικός και οι αναγνώστες δε μπορούν να μην είναι εντυπωσιασμένοι, ακόμη κι αν ίσως δεν ασπάζονταν τις απόψεις του Cardenal. Η γερμανική μετάφραση (*In Kuba. Bericht von einer Reise*), που εκδόθηκε επίσης το 1972, ωστόσο δίνει την εντύπωση μιας μετριοπαθούς παρά αντικειμενικής αναφοράς του ταξιδιού του συγγραφέα, υπενθυμίζοντας στον αναγνώστη ότι ό, τι λάμπει δεν είναι χρυσός.

Ένα μικρό παράδειγμα θα διευκρινίζει την μεταφραστική στρατηγική που χρησιμοποιήθηκε:

Παράδειγμα 1: Το πρωτότυπο είναι αφιερωμένο “al pueblo cubano y a Fidel”, δηλαδή

στους ανθρώπους της Κούβας και στον Φιντέλ Κάστρο. Η αφιέρωση παραλείπεται ωστόσο στη μετάφραση, παρόλο που θα ήταν ένα ισχυρό σημάδι της εκφραστικής λειτουργίας όπως επεδίωκε ο συγγραφέας.

Απ' ότι διάβασαν στη μετάφραση, οι Γερμανοί είναι πιθανόν να πιστέψουν ότι ο συγγραφέας έχει υιοθετήσει μια κριτική στάση απέναντι στο καθεστώς του Κάστρο δίχως να συνειδητοποιήσουν ότι αυτό το συμπέρασμα δεν είναι αυτό που ο συγγραφέας θα ήθελε. Ταυτόχρονα, ο συγγραφέας ίσως προσδοκά η μετάφραση να αναπαραγάγει την προσωπική του οπτική και δεν είναι σε θέση να κρίνει αν αυτή πραγματικά ανταποκρίνεται στην προσδοκία του ή όχι. Και ο συγγραφέας και το κοινό-στόχος παραπλανούνται, αν και η μετάφραση ίσως ήταν λειτουργική από την πλευρά του εκδότη, ο οποίος στις αρχές της δεκαετίας του 1970 πιθανόν να μην τολμούσε να φέρει αντιμέτωπους αναγνώστες στη Δυτική Γερμανία με έναν συγγραφέα υπέρμαχο του κομμουνισμού. Ο μεταφραστής θα έπρεπε να έχει συζητήσει αυτό το θέμα με τον εκδότη ή, εάν ήταν απαραίτητο, ίσως θα έπρεπε ακόμη να απορρίψει την δικαιοδοσία αρνούμενη να χειραγωγήσει μ' αυτό τον τρόπο τις επικοινωνιακές προθέσεις του συγγραφέα.

Συναισθηματικότητα

Μερικές φορές η συνέπεια ίσως ωθήσει τον μεταφραστή να κάνει κάτι που ο συγγραφέας του κειμένου – πηγή να μην επιτρέπει, εάν ζητήσει άδεια. Σε ένα βιβλίο σχετικό με «φιλοσοφίες της εκπαίδευσης» (Fullat 1979), ο Ισπανός συγγραφέας συζητά διάφορες θεωρίες φιλοσόφων και απόψεις για την εκπαίδευση, τις οποίες συνοψίζει λέγοντας ότι «η θετικότητα τους τον αηδιάζει» ('esparanomitár'), το οποίο είναι – ακόμη και σε μία πιο «συναισθηματική» κουλτούρα όπως η ισπανική – ένας πιο σκληρός τρόπος έκφρασης της κριτικής κάποιου. Όταν το βιβλίο μεταφράστηκε στα γερμανικά (Fullat 1982), οι μεταφραστές έπρεπε να αποφασίσουν ανάμεσα στην πιστότητα του κειμένου και την αφοσίωση στον συγγραφέα. Ήξεραν ότι εάν είχαν ζητήσει άδεια από τον συγγραφέα για να χρησιμοποιήσουν μια κάπως λιγότερο σκληρή έκφραση, αυτός πιθανόν να επέμενε σε μια πιστή, δηλαδή κατά λέξη, μετάφραση, επειδή αυτό ήταν που ήθελε να πει. Αλλά μία τέτοια έκφραση – η οποία φυσικά υπάρχει στα γερμανικά – θα έθετε σοβαρά σε κίνδυνο την αποδοχή του βιβλίου στην γερμανική ακαδημία. Κάποιος που χρησιμοποιεί αυτού του είδους τη συναισθηματικότητα σε ένα εγχειρίδιο για φοιτητές πανεπιστημίου δε θα θεωρούνταν

ως ένας σοβαρός μελετητής του τομέα. Στο ισπανικό συγκεκριμένο, ο ίδιος ο συγγραφέας ρίσκαρε την αξιοπιστία (και το να είσαι ένας γνωστός μελετητής, αυτός νόμιζε ίσως ότι θα μπορούσε να πάρει το ρίσκο). Στο γερμανικό συγκεκριμένο, ωστόσο, η ευθύνη για την ακαδημαϊκή θέση του συγγραφέα ανήκε στους μεταφραστές. Στο ρόλο τους ως ειδικοί του επαγγέλματος, δε μπορούσαν να αφήσουν τον συγγραφέα ν' αποφασίσει, οποίος ήταν ειδικός στην εκπαιδευτική φιλοσοφία, αλλά όχι στη μετάφραση, πόσο μάλλον στην γερμανική κουλτούρα. Επιπλέον, αποφάσισαν να προσαρμόσουν τη μορφή της κριτικής στις αξίες του πολιτισμού-στόχου μεταφράζοντας την προαναφερθείσα πρόταση ως “ist schwer zu ertragen” [είναι δύσκολο ν κρατηθεί] – η οποία, σύμφωνα με τις αξίες της γερμανικής ακαδημαϊκής γραφής αγγίζει τα όρια της αποδοχής, ενώ ακόμη δίνει στον αναγνώστη την αίσθηση του συναισθηματικού φορτίου στην κριτική του συγγραφέα.

Πολιτική ορθότητα

Οι σύγχρονοι μεταφραστές των αρχαίων κειμένων ίσως πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις νόρμες ή τις συμβάσεις της πολιτικής ορθότητας που επικρατούν στον πολιτισμό-στόχο – τη χρονική στιγμή της μετάφρασης. Αλλά εδώ επίσης η αφοσίωση ίσως οδηγήσει σε διαφορετικές λύσεις, σύμφωνα με την επιθυμητή λειτουργία του κειμένου-πηγή και του κειμένου – στόχος. Αυτό μπορεί να παρουσιαστεί χρησιμοποιώντας δύο παραδείγματα από πρόσφατες μεταφράσεις των κειμένων της Καινής Διαθήκης στα αγγλικά και στα γερμανικά.

Παράδειγμα 2: «Επιστολή Πρώτη του Παύλου προς Κορινθίους» (1Cor 6,18,δίνεται έμφαση).

- Απόφυγε την πορνεία. Κάθε αμαρτία που κάνει ένας άνθρωπος είναι χωρίς το σώμα, αλλά αυτός που διαπράττει πορνεία αμαρτάνει ενάντια στο σώμα του (KJV κ. ο. κ.).
- Απόφυγε την σεξουαλική ανηθικότητα. Κάθε αμαρτία που κάνει ένας άνθρωπος είναι χωρίς το σώμα, αλλά αυτός που αμαρτάνει σεξουαλικά αμαρτάνει ενάντια στο σώμα του (NIV 1984).
- Απόφυγε την ανηθικότητα. Οποιαδήποτε άλλη αμαρτία κάνει ένας άνδρας δεν επηρεάζει το σώμα του αλλά ο άνδρας που κατηγορείται για σεξουαλική ανηθικότητα αμαρτάνει ενάντια στο ίδιο του το σώμα (TEV 1992).

Όταν ο Παύλος απευθύνει έκκληση στους αποδέκτες του να εγκαταλείψουν την "πορνεία" οι άγγλοι αναγνώστες θα καταλάβουν κάτι διαφορετικό από αυτό που σκόπευε να τους πει, παρόλο που το λεξικό πράγματι μεταφράζει τη λέξη *πορνεία* ως *fornication*. Το *Λεξικό σύγχρονων αγγλικών* (DCE 1978) ορίζει τον όρο *fornication* ως *σεξουαλικές σχέσεις εκτός γάμου*. Οι σύγχρονοι άγγλοι αναγνώστες King James Version ίσως επίσης βρίσκουν τη στάση του Παύλου περισσότερο αυστηρή και αναχρονιστική, ενώ αναγνώστες της σημερινής αγγλικής εκδοχής της Νέας διεθνούς εκδοχής – εξαιτίας της πολιτικά σωστής αντικατάστασης του όρου *fornication* από τη φράση *σεξουαλική ανηθικότητα* ή απλά *ανηθικότητα* – ίσως πιστεύουν ότι ο Παύλος είναι περισσότερο παθητικός· δε χρειάζεται να διαβάσουμε τη Βίβλο για να μάθουμε ότι θα πρέπει να αποφεύγουμε να κάνουμε ανήθικες πράξεις, σεξουαλικές και μη. Στο αναφερθέν χωρίο, ο Παύλος ξεκάθαρα αναφέρεται στην εκπόρνευση (μία από τις πολλές διαφορετικές σημασίες της πορνείας εκτός από την ομοφυλοφιλία, αιμομιξία, μοιχεία κ.ά.) και η μετάφραση *ανηθικότητα* ή *σεξουαλική ανηθικότητα* αφήνει την ερμηνεία στους αναγνώστες, οι οποίοι δε μπορούν παρά να θεωρήσουν αυτές τις ηθικές κατηγορίες από τη δική τους (μοντέρνα) οπτική.

Ο Λούθηρος (LUT, rev. 1984) μεταφράζει την *πορνεία* ως *Hurerei* (εκπόρνευση), ενώ σύγχρονες γερμανικές μεταφράσεις χρησιμοποιούν το ισοδύναμο στο λεξικό *Unzucht*. Αυτή η λέξη αναφέρεται ως παρωχημένη στο *Λεξικό της Γερμανικής Γλώσσας* (Duden 1993). Στα σύγχρονα γερμανικά, χρησιμοποιείται ως δικαστικός όρος μόνο, αναφερόμενος στη σεξουαλική συμπεριφορά που τιμωρείται από τον νόμο (π.χ. σοδομία). Αυτή η μετάφραση ίσως κάνει τους σύγχρονους γερμανούς αναγνώστες να εφησυχάζονται. Η λέξη *Unzucht* είναι κάτι που δεν ασκούν καθόλου πρακτικά. Έτσι, σε αντίθεση με την πρόθεση του Παύλου να κάνει τους ανθρώπους να απαρνηθούν τις (κακές) συνήθειές τους, η μετάφραση ίσως ακόμη προκαλέσει την αντίθετη αντίδραση.

Το άλλο ενδιαφέρον σημείο του εξεταζόμενου χωρίου είναι η αναφορά στη διάπραξη πορνείας ή (σεξουαλικής) ανηθικότητας από άντρα, που βρίσκουμε σε όλες τις αγγλικές μεταφράσεις, ακόμη και στις πιο πρόσφατες. Εδώ, η «πολιτική ορθότητα» δεν έφερε κάποια αλλαγή. Οι γερμανοί μεταφραστές, από τον Λούθηρο μέχρι τη σήμερον ημέρα, μεταφράζουν τον όρο *der Mensch* [ανθρώπινο ον], εννοώντας άντρες και γυναίκες.

Ασάφεια

Το ακόλουθο παράδειγμα επεξηγεί ότι, προκειμένου ένας μεταφραστής να είναι πιστός απέναντι στον συγγραφέα του κειμένου-πηγή και στο κοινό στο οποίο απευθύνεται, θα πρέπει ίσως να διαλέξει μία συγκεκριμένη ερμηνεία, η οποία θα κάνει το κείμενο-πηγή να φαίνεται ευρύ και ασαφές στη σημασία.

Παράδειγμα 3: Το Ευαγγέλιο του Ιωάννη (Κατά Ιωάννη 1,1 – 5, δίνεται έμφαση).

[1. Στην αρχή ήταν η Λέξη, και η Λέξη ήταν με το Θεό, και η Λέξη ήταν Θεός. 2. Το ίδιο ήταν στην αρχή με το Θεό. 3. Όλα τα πράγματα γίνονται απ' αυτόν: και χωρίς αυτόν δε θα γινόταν τίποτα απ' ό, τι έγινε. 4. Σ' αυτόν ήταν η ζωή· και η ζωή ήταν το φως των ανθρώπων.] 5. Και το φως φωτίζει το σκοτάδι· και το σκοτάδι δεν το αντιλαμβάνεται. (KJV κ. ο. κ.).

Μετάφραση του '5':

- Und das Licht scheint in der Finsternis, und die Finsternis hat's nicht ergriffen. (LUT 1984).
- A luzresplandecenastrevas mas as trevas não a compreenderam. (BSB 1982).
- ...et la lumière dans les ténèbresluit, et les ténèbres ne l' ont point saisie. (NTF 1922).

Η King James Authorized Version (KJV), Luther (LUT 1984), Alfred Loisy's French μετάφραση (NTF 1922) και οι δύο βραζιλιάνικες εκδοχές που αναλύθηκαν (BSB 1982) προσφέρουν μία κατά λέξη μετάφραση από τα ελληνικά, η οποία επιτρέπει δύο ερμηνείες. Η πρώτη ερμηνεία θεωρεί τους όρους *σκοτάδι* και *φως* μεταφορές για τους όρους *ο κόσμος* και *Ιησούς* αντίστοιχα. Σ' αυτή την περίπτωση, το γενικό ρήμα *αντιλαμβάνομαι* ερμηνεύεται ως *καταλαβαίνω* ή *αποδέχομαι*, όπως στην New International Version (NIV 1984), στη γερμανική Gute Nachricht Bibel (GNB 1997), στην ισπανική εκδοχή από τους Nacar/ Colunga (SBN 1975), και στην ιταλική Bibbia di Gerusalemme (BDG 1974). Αυτή η ερμηνεία υποστηρίζεται από τα εδάφια 10-11, όπου ο συγγραφέας αναφέρει ότι οι πιστοί δεν είχαν αναγνωρίσει τον Ιησού:

- The light shines in the darkness, but the darkness has not understood it. (NIV 1984)
- Das Licht strahlt in der Dunkelheit, aber die Dunkelheit hat sich ihm verschlossen. (GNB 1997)
- La luzluz en lastinieblas, perolastinieblas no la acogieron. (SBN 1975)

- Das Licht macht die Finsternis hell, und die Finsternis hat das Licht nicht verschluckt. (DNT 1999).

Η δεύτερη ερμηνεία, από την άλλη μεριά, ξεκινά θεωρώντας τους όρους *σκοτάδι* και *φως* κυριολεκτικούς, δημιουργώντας όμως την εντύπωση ότι επιτρέπει στο κοινό να αντλήσει στοιχεία από την καθημερινή εμπειρία προτού συνειδητοποιήσει την μεταφορική χροιά του εδαφίου. Καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το φως ήταν τόσο δυνατό που το σκοτάδι δεν μπορούσε να κάνει κάτι εναντίον του, όπως στην ισπανική μετάφραση του Casiodoro de Reina (CDR 1960), μία σύγχρονη ισπανική μετάφραση από τον Lamadrid et al. (SBE 1964), τη βραζιλιάνικη μετάφραση από τον Antônio Pereira de Figueiredo (BSB s. a.), και DNT 1999:

- La luz en lastinieblasresplandece, y lastinieblas no prevalecieron contra ella. (CDR 1960)
- La luzluce en lastinieblas y lastinieblas no la sofocaron. (SBE 1964)
- A luzresplandecenastrevas, e as trevasnaoprevaleceram contra ela. (BSA s.a.)
- Das Licht macht die Finsternis hell, und die Finsternis hat das Licht nicht verschluckt. (DNT 1999).

Οι πρώτες τέσσερις εκδοχές του κειμένου (KJV, LUT, BSB and NTF) ίσως θεωρούνται ως οι πιο πιστές, καθώς το γενικό ρήμα αφήνει την ερμηνεία στους αναγνώστες. Αλλά εδώ πρέπει να σκεφτούμε το πολιτισμικό χάσμα ανάμεσα στα κείμενα-πηγή και στόχος. Στις ημέρες μας, οι αναγνώστες πιθανόν να έτειναν προς την υιοθέτηση της απαισιόδοξης ερμηνείας(όπως οι μεταφραστές των NIV, BDG, GNB, and SBN), επειδή φαίνεται πολύ πιο λογικό από μία οπτική του 21^{ου} αιώνα, όταν συνειδητοποιούμε ότι, μετά από 2000 χρόνια, το φως απέχει πολύ από τη νίκη έναντι στο σκοτάδι. Πολλοί αναγνώστες ίσως ακόμη να μην σκεφτούν να ερμηνεύσουν το κείμενο με έναν άλλο τρόπο· ούτε είναι γνώστες της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας της δικής τους αντίληψης.

Ομοίως, οι αναγνώστες του κειμένου-πηγή ίσως να είχαν μία ροπή προς μία από τις δύο ερμηνείες, αλλά μπορούμε μόνο να υποθέσουμε ποια φάνηκε σ' αυτούς πιο λογική. Συνεπώς, θα πρέπει να αρχίσουμε χρησιμοποιώντας την οπτική του συγγραφέα στην ανάλυση του εδαφίου. Γιατί θα εκφραζόταν κάποιος ασαφώς σε μία τόσο σημαντική δήλωση σχετικά με το ποιος πιστεύει ότι είναι ο ρόλος του Ιησού; Κατευθύνοντας ένα κοινό σχετικό με τη Γένεση 1,θα μπορούσε να βασιστεί στην ικανότητά τους να δουν την διακειμενικότητα, η οποία υποστηρίζει την κυριολεκτική

ερμηνεία της σχέσης μεταξύ φωτός και σκότους(όπου το φως παρεμπιπτόντως υπερίσχυε του σκότους).Από αυτή την οπτική, φαίνεται πολύ πιθανότερο ότι ο Ευαγγελιστής προσδοκούσε ότι το κοινό του θα θεωρήσει δεδομένη την θετική ερμηνεία. Επιπλέον, θα αναμένατε ότι κάποιος που θέλει να εντυπωσιάσει άλλους ανθρώπους, προκειμένου να πετύχει το σκοπό του, να αρχίζει λέγοντάς τους ότι δεν αξίζει η προσπάθεια στην πρώτη θέση;

Υπάρχουν συνεπώς τουλάχιστον δύο καλά επιχειρήματα υπέρ της θετικής ερμηνείας, η οποία επίσης υποστηρίζεται από την παρατήρηση ότι τα κείμενα της Βίβλου γενικά φαίνονται λιγότερο αφηρημένα ή γενικευμένα στις εκφράσεις τους απ' ό,τι είμαστε συνηθισμένοι. Οι συγγραφείς της Βίβλου δείχνουν μία ισχυρή τάση για συγκεκριμένους τρόπους έκφρασης που βασίζονται στην καθημερινή εμπειρία (όπως «λίγη λάμπα πετρελαίου στο σκοτάδι της νύχτας»). Αυτός ήταν ο λόγος για τον οποίο οι μεταφραστές του DNT το 1999 επέλεξαν το ρήμα *verschlucken* (= καταπίνω) για να περιγράψουν τι δεν έκανε το σκοτάδι με το φως.

Όπως μπορούμε να δούμε από τις μεταφράσεις ου αναλύθηκαν, το αποτέλεσμα είναι ισόπαλο για καθεμία από τις τρεις στρατηγικές: ασάφεια, απαισιοδοξία και αισιοδοξία. Οι μεταφραστές πρέπει ν' αποφασίσουν για τους εαυτούς τους και η αφοσίωση ίσως είναι ένας καλύτερος οδηγός για την πρόθεση του συγγραφέα από την ακρίβεια.

Συμπέρασμα

Σε μια μεταφραστική άσκηση, οι μεταφραστές ίσως είναι οι μόνοι άνθρωποι ικανοί να αξιολογήσουν την επίδραση συγκεκριμένων εκφραστικών μορφών στους δύο πολιτισμούς που εμπλέκονται και να αναμένουν τις πιθανές συνέπειες μίας συγκεκριμένης μορφοποίησης για το κοινό – στόχος. Αυτό τους δίνει τεράστια δύναμη. Κάποιοι άνθρωποι ίσως νομίζουν ότι μία πιστή μετάφραση του κειμένου, και τίποτα παρά το κείμενο, μπορεί να αποτρέψει την κατάχρηση αυτής της εξουσίας· τα παραδείγματα που συζητήθηκαν παραπάνω δείχνουν ωστόσο ότι το αντίθετο ίσως είναι η υπόθεση. Η ευθύνη του μεταφραστή – ως ειδικού στους δύο πολιτισμούς που εμπλέκονται, καθώς επίσης και στη μετάφραση – ίσως απαιτεί μία μετάφραση που να μην είναι πιστή στην ακριβή διατύπωση του κειμένου, αλλά παρόλα αυτά να εκφράζει την ροπή του συγγραφέα προς μία μορφή κατάλληλη και αποδεκτή για τον επιδιωκόμενο σκοπό. Είναι ψευδαίσθηση να νομίζουμε ότι η εμφανής ασάφεια μίας

έκφρασης στο κείμενο-πηγή –μία έκφραση η οποία για το κοινό και τη συγκεκριμένη του κοσμοθεωρία, ίσως να μην είναι καθόλου ασαφής!- μπορεί να διατηρηθεί ύστερα από ένα χρονικό και πολιτισμικό χάσμα περίπου 2000 χρόνων· είναι ψευδαίσθηση να νομίζουμε ότι είναι πιθανό να αποδώσουμε μία ασαφή έκφραση από τη γλώσσα-πηγή με μία ισοδύναμη ασαφή έκφραση στη γλώσσα – στόχο (καθώς το κοινό-στόχος ίσως προσπαθήσει να την ερμηνεύσει με έναν πολύ συγκεκριμένο τρόπο λόγω της συγκεκριμένης πολιτισμικής του αντίληψης).

Φυσικά, η πιστότητα δεν εμποδίζει τους μεταφραστές από το να κάνουν λάθη ή από το να πάρουν λάθος απόφαση. Αλλά μία προσεκτική θεώρηση των πιθανών συνεπειών των πράξεών τους, η οποία λαμβάνει υπόψη τα ενδιαφέροντα και τις προσδοκίες των υπόλοιπων ανθρώπων που εμπλέκονται, ίσως οδηγεί τους μεταφραστές σε μία πιο υπεύθυνη συμπεριφορά όσον αφορά στο ρόλο τους ως πολιτισμικοί διαμεσολαβητές. Και αυτή η συμπεριφορά, με τη σειρά της, συμβάλλει σε μία καλύτερη κοινωνική εικόνα του επαγγέλματος.

Πηγές

BDG (La Bibbia di Gerusalemme). 1974. Testobiblico di La Sacra Bibbiadella CEI. Note e commenti di La Bible de Jerusalem. Nuovaedizione 1973. Paris: Editions du Cerf. Edizioneitaliana e addattamenti a cura di ungruppo di biblistiitaliani sotto la direzione di F. Vattioni (tr.). Bologna: Centro EditorialeDehoniano.

BSA (BibliaSagrada) s.a. Tr. Antônio Pereira de Figueiredo. Difusão Cultural doLivro, Brazil: Cremagrafic S.A.

BSB (BíbliaSagrada). 1982. Tr. MateusHoepers.Petrópolis/ Brazil: EditoraVozes. CDR (El Nuevo Testamento de nuestroSeñorJesucristo).1960.Antigua Versión de Casiodoro de Reina (1569). Nashville/ Tennessee: The Gideons International. Cardenal, Ernesto. 1972a. En Cuba. Buenos Aires: Ed. Carlos Lohlé. 1972b. In Kuba. Bericht von einer Reise. Tr. Anneliese Schwarzer de Ruiz. Wuppertal: Peter Hammer. DCE (Dictionary of Contemporary English). 1978. Munich: Longman-Langenscheidt. DNT (Das Neue Testament und frühchristliche Schriften). 1999. Neu übersetzt und kommentiert von Klaus Berger und Christiane Nord (tr. and commentaries). Frankfurt a.M.: Insel Verlag.

Duden (Das große Wörterbuch der deutschen Sprache).1993. Mannheim: Dudenverlag.

Fullat, Octavi. 1979. *Filosofías de la Educación*. Barcelona: Ediciones Ceac. 1982. *Philosophische Grundlagen der Erziehung*. Tr. Peter Härtl and Christiane Nord. Stuttgart: Klett.

GNB (Gute Nachricht Bibel). 1997. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft (CD-ROM).

KJV (The Holy Bible Containing the Old and New Testaments).s.a. Translated out of the original tongues and with the former translations diligently compared and revised by His Majesty's special command. Cambridge: Cambridge University Press.

Koller, Werner. 1992 (1979). *Einführung in die Übersetzungswissenschaft*. Heidelberg: Quelle und Meyer.

LUT (Die Bibel). 1984. Nach der Übersetzung Martin Luther (tr.). Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft.

NIV (New International Version of the New Testament).1984. Colorado Springs, Mexico City, Herrljunga, Nairobi, Hyderabad, Bangkok: International Bible Society.

Nord, Christiane. 1989. "Loyalität statt Treue. Vorschläge zu einer funktionalen Übersetzungstypologie." [Loyalty Instead of Fidelity. Suggestions for a Functional Translation Typology]. In: *Lebende Sprachen XXXIV*: 100-105. 1997. *Translating as a Purposeful Activity. Functionalist Approaches Explained*. Manchester: St. Jerome.

NTF (Les Livres du Nouveau Testament). 1922. Traduits du Grec en Français par Alfred Loisy (tr.). Paris: Émile Nourry.

Pym, Anthony. 1996. "Material Text Transfer as a Key to the Purposes of Translation." In: Neubert, Albrecht, Gregory Shreve and Klaus Gommlich (eds). *Basic Issues in Translation Studies. Proceedings of the Fifth International Conference Kent Forum on Translation Studies II*. Ohio: Institute of Applied Linguistics: 337-46.

SBE (La Santa Biblia). 1964. Traducida de los textos originales [al español], por Antonio G. Lamadrid, Juan Francisco Hernández, Evaristo Martín Nieto, Manuel Revuelta Sañudo (tr.). 18a edición. Madrid: Ediciones Paulinas.

SBN (Sagrada Biblia). 1975. Versión directa de las lenguas originales por Eloíno Nacar Fuster y Alberto Colunga (tr.). O.P., 4a edición (1a ed. 1970). Madrid: Editorial Católica (Biblioteca de Autores Cristianos).

TEV (Today's English Version of the New Testament). 1992. New York: American Bible Society.

Toury, Gideon. 1995. *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam/Philadelphia: Benjamins.

Vermeer, Hans J. 1978: "Ein Rahmen für eine allgemeine Translationstheorie". In: *Lebende Sprachen* XXIII (1): 99 – 102.

1989. "Skopos and Commission in Translational Action". In: Chesterman, Andrew (ed). *Readings in Translation*. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab: 173 – 87.

B Μέρος

2.1. Μεταφραστική εντολή

Κατά τη μεταφραστική διαδικασία, το πρωτότυπο μήνυμα εκφέρεται υπό νέες επικοινωνιακές συνθήκες, σύμφωνα πάντα με τις μορφικές δυνατότητες της γλώσσας – στόχου, ο δε επικοινωνιακός σκοπός του μεταφράσματος προσδιορίζει τη λειτουργικότητα του νέου κειμένου.

Ο μεταφραστής, επομένως, οφείλει να αναγνωρίσει τον επικοινωνιακό σκοπό του πρωτοτύπου, να προσδιορίσει τον επικοινωνιακό σκοπό του μεταφράσματος και να εναρμονίσει τις μορφοσυντακτικές και υφολογικές του επιλογές στις γλωσσικές εκείνες συμβάσεις, οι οποίες διέπουν στην γλώσσα-στόχο κείμενα με αυτήν την επικοινωνιακή λειτουργία. Το ζητούμενο κάθε μετάφρασης είναι η ορθή λειτουργία στη γλώσσα και το κοινό υποδοχής.

Διάφορα είδη κειμενικών λειτουργιών μπορούν να γίνουν αφετηρίες μεταφραστικής εκπαίδευσης. Ο Bühler προτείνει τρεις βασικές λειτουργίες – αναφορική, εκφραστική και την «προσηγορική»¹ – όμως, εμείς θα προσθέσουμε εδώ και την φατική λειτουργία, την οποία παίρνουμε από το μοντέλο λειτουργιών του Jakobson και δίνει συνέχεια στην επικοινωνία πομπού – δέκτη καθώς επίσης και δημιουργεί τις συνθήκες περάτωσης μιας συνομιλίας. Αυτές οι τέσσερις γλωσσικές λειτουργίες μπορούν να καταταμηθούν σε διάφορες υπολειτουργίες και να βοηθήσουν στην επίλυση διαφόρων μεταφραστικών προβλημάτων.²

Η αναφορική λειτουργία σχετίζεται με την αναφορά σε αντικείμενα ή καταστάσεις αληθινές ή φανταστικές κι έχει ως στόχο την πληροφόρηση του δέκτη για αυτή την κατάσταση/ αντικείμενο. Αν όμως, η αναφορά γίνεται σε κάποιο γλωσσικό φαινόμενο θα πρέπει να είναι είτε ευθείας απεύθυνσης, είτε να έχει διδακτική μορφή. Κατά τη χρήση της αναφορικής λειτουργίας ο μεταφραστής θα πρέπει να λάβει υπόψη του, όχι μόνο την κουλτούρα, από την οποία προέρχεται το κείμενο, αλλά και τον πολιτισμικό και πολιτιστικό επίπεδο του δέκτη.³

Η εκφραστική λειτουργία σύμφωνα με τον Reiss αφορά στην ποίηση και στη λογοτεχνία, ενώ αντίθετα σύμφωνα με την Nord η εκφραστική λειτουργία αφορά στην συμπεριφορά του πομπού απέναντι σε αντικείμενα ή φαινόμενα. Οι

¹ Η χρήση της γλώσσας με σκοπό να κάνει τον ακροατή να νιώσει ή να κάνει κάτι που να ανταποκρίνεται στη λειτουργικότητα. Nord, C. 1997. *Translating as a Purposeful Activity*, εκδ. St. Jerome, σελ.. 40.

² Nord. 1997, ο. π. σελ. 40.

³ Nord. 1997, ο. π. σελ. 40 – 41.

υποκατηγορίες της εκφραστικής λειτουργίας είναι αρκετές και αφορούν στα συναισθήματα που εκφράζουν και είναι απολύτως φυσικό ένα κείμενο να περιέχει περισσότερες από μία κατηγορίες και υποκατηγορίες αυτής της λειτουργίας.⁴ Η εκφραστική λειτουργία αφορά αποκλειστικά τον πομπό και τη συναισθηματική του κατάσταση, η οποία όμως είναι κοινή γνώση και του δέκτη. Στην περίπτωση αυτή ο πομπός ανήκει στον πολιτισμό – πηγή, ενώ ο δέκτης στον πολιτισμό – στόχο και είναι πιθανόν οι διαφορές τους να είναι μεγάλες και αν η μετάφραση δεν είναι σαφής μπορεί να υπάρξουν ασάφειες.⁵

Η προσηγορική ή βουλητική – κατά τον Jakobson – λειτουργία έχει σχεδιαστεί με τρόπο τέτοιο ώστε να προκαλέσει τον δέκτη να απαντήσει με έναν συγκεκριμένο τρόπο. Η πρόθεση του πομπού να πείσει για κάτι τον δέκτη με αυτή τη λειτουργία στοχεύει στην ευαισθησία και τις κρυφές επιθυμίες του δέκτη.⁶ Η προσηγορική λειτουργία μπορεί να έχει ευθεία, πλάγια ή ποιητική απεύθυνση και είναι δεκτικό – κεντρική στοχεύοντας πάντα στα συναισθήματα του δέκτη και μπορεί να χρησιμοποιήσει μεταφορές, μετα – λεκτικές αναφορές ή συγκρίσεις.⁷

Η φατική λειτουργία βοηθά στο ξεκίνημα, τη διατήρηση και την κατάληξη της μεταξύ πομπού και δέκτη επαφής. Η χρήση γλωσσικών, μη γλωσσικών ή εξωγλωσσικών στοιχείων – εννοώντας χειρονομίες ή εκφράσεις για τα μη γλωσσικά και συναισθήματα ή κωδικοποιημένες κινήσεις για τα εξωγλωσσικά στοιχεία – βοηθούν στην έναρξη μιας συζήτησης όταν πρόκειται για κείμενα που αφορούν τουριστικές μπροσούρες ή κείμενα, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο μια οικείο και ευχάριστο περιβάλλον. Μερικές φορές η φατική λειτουργία ίσως παρερμηνευτεί ως αναφορική ή ακόμη και εκφραστική ή προσηγορική, αν δεν ανταποκρίνεται ξεκάθαρα στην ανάγκη οικειότητας του δέκτη και το πρόβλημα αυτό μπορεί να προκύψει εξ αιτίας της διαφοράς κουλτούρας μεταξύ του κειμένου και της μετάφρασής του. Επίσης, σοβαρός παράγοντας της σαφήνειας της χρήσης της φατικής λειτουργίας παίζει η μορφή της.⁸

⁴ Συναισθηματική υπολειτουργία, υπολειτουργία αξιολόγησης, ειρωνεία, κ. λ π. Nord. 1997, ο. π. σελ. 41.

⁵ Nord. 1997, ο. π. σελ. 41 – 42.

⁶ Μπορεί να αφορά σε αγορές συγκεκριμένων προϊόντων, τα οποία ο δέκτης μπορεί να έχει πραγματική ή ψευδή ανάγκη. Αν αφορά σε εκπαίδευση του δέκτη, η στόχευση αφορά την ηθική και τις προσωπικές του αξίες. Nord. 1997, ο. π. σελ. 42.

⁷ Nord. 1997, ο. π. σελ. 42 – 43.

⁸ Τυπική ή οικεία, συμμετρική ή ασύμμετρη, καθώς και η πειστικότητα. Nord. 1997, ο. π. σελ. 43 – 44.

Το πρωτότυπο κείμενο της εργασίας είναι ένα τεχνικό κείμενο με απλό και ταυτόχρονα επίσημο ύφος, καθώς ο συγγραφέας αποβλέπει στην ενημέρωση του αναγνώστη περί της Θεωρίας του Σκοπού. Κατανοούμε επομένως ότι απευθύνεται σε ένα κοινό που ενδιαφέρεται (και πιθανόν ασχολείται επαγγελματικά) για τη μεταφραστική διαδικασία στο σύνολό της. Όπως καταλαβαίνουμε λοιπόν, πρόκειται για ισοδυναμία, καθώς το μετάφρασμα ανήκει στην ίδια κατηγορία γλωσσικών πράξεων με το κείμενο προς μετάφραση. Γι' αυτό παρατηρείται διατήρηση μορφοσυντακτικών και υφολογικών μέσων, όπως αναλύεται στη συνέχεια. Κατά την Batsalia, ο μεταφραστής καλείται να αναγνωρίσει το ύφος του κειμένου-πηγής και τα γλωσσικά στοιχεία που το συγκροτούν καθώς και να εξετάσει αν η γλώσσα-στόχος παρέχει ανάλογα σχήματα. Οφείλει να αναγνωρίσει την λειτουργικότητά τους στο κείμενο-πηγή και να διερευνήσει, αν και πώς εκφέρεται στη γλώσσα – στόχο.

Η μέθοδος που ακολούθησα κατά τη μεταφραστική διαδικασία περιλαμβάνει, σε πρώτη φάση, την μελέτη του κειμένου-πηγής με σκοπό την κατανόηση τόσο του νοήματος όσο και της μορφής του, κι έπειτα την επεξεργασία των δυο κειμένων σε πολλαπλά επίπεδα ώστε να επιτευχθεί ο επιθυμητός επικοινωνιακός σκοπός. Το συγκεκριμένο κείμενο ανήκει στα πληροφοριακά κείμενα(άρθρο), στα κείμενα δηλαδή που σκοπός τους είναι, μέσω του γραπτού λόγου, να ενημερώσουν τον αναγνώστη πλήρως και εμπεριστατώνμενα(μέσω παραδειγμάτων) σχετικά με το θέμα με το οποίο ασχολούνται. Το πρωτότυπο κείμενο απευθύνεται σε συγκεκριμένο αναγνωστικό κοινό, το οποίο και έχει ο συντάκτης του πρωτότυπου κατά νου. Ο μεταφραστής καταλαμβάνει τη θέση ενός αναγνώστη - με διαφορετική, βέβαια, προσέγγιση του κειμένου. Η επικοινωνιακή λειτουργία ωστόσο είναι πληροφοριακή και στα δύο κείμενα.

Κατά τη μετάφραση του κειμένου, έγινε διατήρηση του ύφους, της μορφής και του λεξιλογίου, καθώς το αναγνωστικό κοινό είναι σε θέση να κατανοήσει βασικούς όρους που αφορούν στη μεταφραστική διαδικασία(στο σύνολό της).Άλλωστε το ζεύγος γλωσσών Αγγλικά-Ελληνικά ευνοεί αυτή τη διατήρηση, εφόσον πρόκειται για δύο ευρωπαϊκές γλώσσες, αρκετά παρόμοιες στο συντακτικό επίπεδο.

Παρατηρούμε, λοιπόν, μακροπερίοδο λόγο με υποτακτική, ως επί το πλείστον, σύνταξη, χρήση γ' ενικού προσώπου (κι απρόσωπων ρημάτων), ειδικό τεχνικό

λεξιλόγιο και γενικά αναφορική κειμενική λειτουργία⁹.Μεταφέρονται όλες οι πληροφορίες αυτούσιες δίχως εκφραστικά μέσα και σχόλια από τον μεταφραστή, ενώ η χρήση της γλώσσας είναι κυριολεκτική.

2.2. Ανάλυση θέματος

Το θεώρημα του σκοπού συνιστά βασικό σκέλος της «Γενικής περί μεταφράσεως θεωρίας» και αναπτύσσεται λεπτομερώς στον Vermeer και σε συνοπτική μορφή στον Vermeer (1986) και στο Dizdar (1998). Ανήκει στον τομέα των μεταφραστικών σπουδών και παρέχει μια εικόνα για τη φύση της μετάφρασης ως σκόπιμη δραστηριότητα, η οποία εφαρμόζεται άμεσα σε κάθε μεταφραστικό έργο. Αποτελείται από την ιδέα ότι η μετάφραση και η διερμηνεία θα πρέπει πρωτίστως να λαμβάνουν υπόψη τη λειτουργία του κειμένου - στόχου. Ειδικότερα, σύμφωνα με αυτήν, η ύπαρξη ενός μεταφραστικού σκοπού ως μεταβλητή προκειμένου να επιτευχθεί η μετάφραση του ίδιου κειμένου-πηγή ανάλογα με τον εντολοδόχο, τον παραλήπτη, αλλά και τον πολιτισμό του, συνιστά μια βασική προϋπόθεση για την «πραγματοποίηση» μιας μεταφραστικής εντολής¹⁰ αλλά και τη βασική αρχή, η οποία διέπει τις αποφάσεις που ο μεταφραστής καλείται να πάρει.

Οι ίδιοι συγγραφείς έχουν καταγράψει τις βασικές αρχές της θεωρίας του σκοπού ως εξής¹¹:

- 1) Ένα μετάφρασμα καθορίζεται από τον σκοπό του.
- 2) Ένα μετάφρασμα συνιστά μια παροχή πληροφοριών σε έναν πολιτισμό-στόχο και μια γλώσσα-στόχο για έναν πολιτισμό-πηγή και μια γλώσσα-στόχο.
- 3) Ένα μετάφρασμα αντικατοπτρίζει με σαφήνεια μια παροχή πληροφοριών με μη αναστρέψιμο τρόπο.
- 4) Ένα μετάφρασμα οφείλει να είναι εν γένει συνεκτικό.
- 5) Ένα μετάφρασμα οφείλει να έχει συνεκτικότητα με το ΚΠ.

⁹ «Η χρήση λεκτικών και μη λεκτικών σημείων με στόχο την αναφορά σε αντικείμενα και φαινόμενα του κόσμου ή ενός συγκεκριμένου κόσμου. Ανάλογα με τη φύση των αντικειμένων και των φαινομένων μπορούμε να διακρίνουμε διάφορες υπολειτουργίες, όπως είναι η πληροφοριακή, η μεταγλωσσική, η κατευθυντική ή η διδακτική. Η κατανόηση της αναφορικής λειτουργίας εξαρτάται από την ύπαρξη ικανής ποσότητας κοινής, μοιρασμένης γνώσης μεταξύ πομπού και δέκτη» (Nord 1997: 140).

¹⁰ Vermeer, 3 1992:101 – 103.

¹¹ Reiß/Vermeer, 2 1991:118.

Χωρίς να θέλουν να αποκλείσουν την πιθανότητα μια «λειτουργικής σταθερότητας» μεταξύ πρωτοτύπου και μεταφράσματος¹², για αυτούς τους δύο συγγραφείς η «λειτουργική διαφοροποίηση» αποτελεί τον κανόνα¹³.

Ωστόσο, είναι αξιοσημείωτο ότι αυτή η άκρως λειτουργική θεωρία των Reiß και Vermeer συνιστά τη μόνη πολιτισμική προσέγγιση στη μετάφραση που δεν απαρνιέται τον όρο «ισοδυναμία» αυτόν καθ'αυτόν. Όμως, στην ουσία απλώς χρησιμοποιείται το περίβλημα του όρου και επαναπροσδιορίζεται η έννοια και προσδίδεται στο συνολικό θεωρητικό οικοδόμημα μια πολύ περιορισμένη βαρύτητα. Γίνεται διαχωρισμός μεταξύ των όρων «ισοδυναμία» (Äquivalenz) και «επάρκεια» (Adäquatheit). Ο πρώτος όρος αναφέρεται στην κειμενοτυπολογική μεταφραστική στρατηγική, όπου ο σκοπός του μεταφραστικού ενεργήματος είναι η διατήρηση της επικοινωνιακής λειτουργίας του πρωτοτύπου.

Ο δεύτερος όρος εννοεί τη σχέση μεταξύ πρωτοτύπου και μεταφράσματος, όπως προκύπτει από τον καθορισμό ενός συγκεκριμένου σκοπού. Επομένως, η «ισοδυναμία» δύναται να είναι μόνο «μία» πιθανή μορφή της «επάρκειας». Η Θεωρία του σκοπού ξεχωρίζει την κεντρική θέση που κατέχει ο μεταφραστής στη διαπολιτισμική επικοινωνία, που και αυτός, ωστόσο, συνιστά «όπως όλοι οι υπόλοιποι παράγοντες μια μεταβλητή» (ο. π: 149). Επίσης προσφέρει τα εξής πλεονεκτήματα:

- 1) Δίνει στο μεταφραστή τη δυνατότητα επιλογής ανάμεσα σε ποικίλες μεταφραστικές τεχνικές/στρατηγικές, καθώς αίρεται η ιδιότητα του κειμένου-πηγή και του συγγραφέα του ως μοναδικά σημεία αναφοράς.
- 2) Το αξίωμα του μεταφραστή ως «ειδικού διαπολιτισμικής επικοινωνίας» θέτει υψηλές απαιτήσεις από αυτού του είδους την επάρκεια, αλλά και τον βοηθάει να καθιερωθεί ως επαγγελματίας με ειδικές γνώσεις πάνω στη θεωρία και πράξη της μετάφρασης, η οποία βασίζεται κυρίως στον παράγοντα «πολιτισμό», βασικό συστατικό του οποίου αποτελεί η γλώσσα.

Με τον όρο μετάφραση εννοούμε την παραγωγή ενός κειμένου - στόχου σε ένα περιβάλλον - στόχο για έναν ορισμένο σκοπό και για συγκεκριμένους αποδέκτες κάτω από ορισμένες συνθήκες. Στη θεωρία του σκοπού, το κείμενο - πηγή κρίνεται κατώτερο από ό, τι σε ανάλογες μεταφραστικές θεωρίες που γνωρίζουμε. Η πηγή

¹² Vermeer, 3 1992:101.

¹³ Reiß/Vermeer, 2 1991:45.

θεωρείται μια "προσφορά πληροφοριών", την οποία ο μεταφραστής μετατρέπει σε μια "προσφορά πληροφοριών" για το κοινό - στόχο.¹⁴

Ο Paul Kussmaul ερμηνεύει αυτή την θεωρία ως: «μια λειτουργική προσέγγιση η οποία έχει μεγάλη σχέση με τη *θεωρία του σκοπού*. Η λειτουργία της μετάφρασης εξαρτάται από τις γνώσεις, τις προσδοκίες, τις αξίες και τις κοινωνικές συμβάσεις των αναγνωστών - στόχων, οι οποίοι και πάλι επηρεάζονται από την κατάσταση στην οποία βρίσκονται και από τον πολιτισμό. Αυτοί οι παράγοντες καθορίζουν αν η λειτουργία του κειμένου - πηγή ή των αποσπασμάτων του κείμενου - πηγή μπορεί να διατηρηθεί ή πρέπει να τροποποιηθεί ή ακόμα και να αλλάξει.»¹⁵

Οι κανόνες της θεωρίας του σκοπού θέτουν τις παρακάτω προϋποθέσεις:

1. το ΚΣ πρέπει να έχει εσωτερική συνοχή
2. το ΚΣ πρέπει να σχετίζεται με το ΚΠ
3. το ΚΣ καθορίζεται από το σκοπό του.

Συμπερασματικά, η Θεωρία του σκοπού παρέχει στον μεταφραστή τη δυνατότητα να συγκεκριμενοποιήσει για κάθε μεταφραστική εντολή και κάθε κείμενο-πηγή ξεχωριστά, ποια ακριβώς θα είναι η «σωστή μετάφραση» στην οποία αποβλέπει ο μεταφραστής και ποια ακριβώς μέσα θα μετέλθει για την επίτευξή της με βάση τον σκοπό που αυτή θέλει να επιτελέσει. Έτσι, θέτει επιτέλους ένα τέλος στη μακρά ιστορία για το ποια είναι η «σωστή» μετάφραση.

2.3. Μεταφραστικά προβλήματα

Στην ενότητα αυτή παρατίθενται τα μεταφραστικά προβλήματα τα οποία αντιμετωπίστηκαν κατά την μεταφραστική διαδικασία. Για την ευκολότερη επεξεργασία τους είναι χωρισμένα σε δυο κατηγορίες. Αξίζει σε αυτό το σημείο να τονιστεί ότι η μετάφραση των αποσπασμάτων βασίστηκε στην άποψη περί ισοδυναμίας ότι «δεν υπάρχει σχέση ισοδυναμίας στο χώρο των φυσικών γλωσσών» (Pym 2006:2)¹⁶. Κατά τη μεταφραστική διαδικασία γίνεται μεταφορά ενός κειμένου από τη γλώσσα-πηγή στη γλώσσα-στόχο, γεγονός το οποίο αναπόφευκτα προκαλεί μεταβολές. Για την επίτευξη ενός άρτιου αποτελέσματος πρέπει με κάθε τρόπο να επιτευχθεί η σημασιολογική ισοδυναμία. Τα προβλήματα που τίθενται στον μεταφραστή διαρκώς είναι πολλά, διαφορετικά και από ποικίλες σκοπιές. Για τον

¹⁴ Christiane Nord, *Translating as a Purposeful Activity*, St. Jerome Publishing, 1997.

¹⁵ Paul Kussmaul, *Training The Translator*, John Benjamins Publishing Co, 1995.

¹⁶ Kelandrias, Π. (2007) Η Μετάφραση των Οικονομικών Κειμένων. Diaulos. σ.24.

λόγο αυτό, ο μεταφραστής πρέπει να έχει μια συνολική αντίληψη των προβλημάτων, που να του επιτρέπει κάθε φορά να προσαρμόζει τη στρατηγική του και να λαμβάνει τις κατάλληλες αποφάσεις, στη συνέχεια, για την προσαρμογή αυτή. Γενικότερα στο συγκεκριμένο κείμενο τα προβλήματα που αντιμετωπίστηκαν δεν ήταν πολλά, ωστόσο θα μπορούσαμε να τα κατηγοριοποιήσουμε ως εξής:

✓ **Προβλήματα σχετικά με το ζεύγος γλωσσών(λεξιλογικά, μορφολογικά, υφολογικά) / ενδοκειμενικοί παράγοντες.**

- Η φράση **to his cause** υπέστη μετάταξη κατά τη μετάφρασή της. Στο κείμενο – πηγή είχε τη μορφή ουσιαστικού, ενώ στο κείμενο-στόχος πήρε τη μορφή δευτερεύουσας πρότασης(«προκειμένου να πετύχει το σκοπό του»).

- Ομοίως, η γερουνδιακή φράση **being mistaken** του αγγλικού κειμένου πήρε στο κείμενο – στόχο τη μορφή δευτερεύουσας πρότασης(«να κάνουν λάθη»).

✓ **Πραγματολογικά /εξωγλωσσικά προβλήματα (πολιτισμικά, θεματικά, εγκυκλοπαιδικά).**

- Το κύριο όνομα **Toury**. Πρόκειται για έναν Ισραηλινό μεταφραστή, το όνομα του οποίου στη μετάφραση έγραψα στα ελληνικά (Toury), εφόσον είναι δόκιμο. Έγινε δηλαδή χρήση της τεχνικής του (προσαρμοσμένου) δανείου. Το ίδιο συνέβη και με τα κύρια ονόματα **Luther** και **Fidel Castro**. Ο πρώτος είναι ο γνωστός Γερμανός ιερέας και καθηγητής Μαρτίνος Λούθηρος, ενώ ο δεύτερος είναι ο γνωστός Κουβανός επαναστάτης και πολιτικός. Γι' αυτό το λόγο το όνομά του στο ελληνικό κείμενο γράφτηκε στα ελληνικά. Αντιθέτως όσα ονόματα δεν είναι ευρέως γνωστά προτίμησα να διατηρήσω τη λατινική τους μορφή, π.χ. Ernesto Cardenal. Πρόκειται για έναν πολιτικό και ποιητή από την Νικαράγουα, ο οποίος δε δίστασε να τοποθετηθεί όσον αφορά στην κυβέρνηση του Φιντέλ Κάστρο αντιπροσωπεύοντας την κουβανική κοινωνία.

- Οι διάφορες εκδόσεις/εκδοχές της Καινής Διαθήκης σε διάφορες γλώσσες διατηρήθηκαν με λατινικούς χαρακτήρες. Παραδείγματος χάρη, το κομμάτι «New International Version(NIV 1984), the German Gute Nachricht Bibel (GNB 1997), the Spanish version by Nacar/ Colunga (SBN 1975), and the Italian Bibbiadi Gerusalemme (BDG 1974)» μεταφέρθηκε αυτούσιο στο ελληνικό κείμενο. Η ίδια τακτική υιοθετήθηκε σε όλη την έκταση του κειμένου όσον αφορά στα ονόματα εφημερίδων, μεταφραστών (Lamadrid) κλπ. Η πρακτική που εφαρμόστηκε κατά τη μετάφραση τους δηλαδή ήταν η μεταγραφή, ακόμη και για τις συντομογραφίες(KJV, LUT, BSB and NTF).

- Στο τέλος κειμένου-πηγή παρατίθενται όλες οι πηγές που η συγγραφέας μετήλθε. Θεώρησα ορθό να γίνει παράθεσή τους και στο κείμενο – στόχο, έτσι ώστε οι Έλληνες αναγνώστες να μπορέσουν να ανατρέξουν σ' αυτές.

2.4. Αξιολόγηση μεταφράσματος

Στη διδακτική της μετάφρασης, ο μετάφρασης- αξιολογητής δύναται να είναι καθηγητής ξένων γλωσσών, γλωσσολόγος, μεταφρασιολόγος ή επαγγελματίας μεταφραστής ή ακόμη και επιστήμονας ειδικός σε κάποιο γνωστικό πεδίο (π.χ. ιατρός). Ο διδάσκων της μετάφρασης αφενός ελέγχει τη γλωσσική επάρκεια και αφετέρου εστιάζεται σε μακροδομικό επίπεδο, στην επικοινωνιακή λειτουργία της λέξης, της φράσης, του κειμένου. Ακόμη, οι επιλογές του όσον αφορά στην ορολογία αξιολογούνται με βάση το είδος του κειμένου-πηγή και το επιστημονικό πεδίο στο οποίο αυτό ανήκει. Στη μετάφραση, η γνώση των ορολογικών συμβάσεων ανά επιστήμη και στις δύο γλώσσες εργασίας είναι βασικό κριτήριο για την αξιολόγηση. Επίσης, αξιολογούνται οι δεξιότητες του μεταφραστή ως προς την εξεύρεση της ισοδυναμίας στο επίπεδο του περιεχομένου και της μορφής μεταξύ του κειμένου αφετηρίας και του κειμένου αφίξεως.

Σύμφωνα με τις Batsalia & Sella-Mazi, ο αξιολογητής θα έπρεπε να λάβει υπόψη του τα εξής δύο επίπεδα: α) το βαθμό μεταφραστικής δυσκολίας (B.M.Δ.) και β) το βαθμό μεταφραστικής προσπάθειας (B.M.Π.). Ο B.M.Δ. προσδιορίζεται στο πρωτότυπο κείμενο, σχετίζεται, συνεπώς, με τη γλώσσα αφετηρίας, ενώ ο B.M.Π. αφορά το μετάφρασμα και σχετίζεται με τη γλώσσα αφίξεως.

Κατά την αξιολόγηση της μετάφρασης ακολουθείται ανάλογη διαδικασία:

- προσδιορισμός της πρωτότυπης γλωσσικής πράξης,
- προσδιορισμός της γλωσσικής πράξης του μεταφράσματος,
- ιεράρχηση των επιπέδων λόγου, με στόχο την επιτυχή εκφορά της νέας γλωσσικής πράξης και, τέλος,
- οι συγκεκριμένες επιλογές του μεταφραστή αξιολογούνται σύμφωνα με τον βαθμό ανταπόκρισης σε αυτές τις διαπιστώσεις.

Το κείμενο, πάνω στο οποίο εργάστηκα, κατατάσσεται στην κατηγορία των άρθρων. Κατά την μετάφρασή του, λοιπόν, φρόντισα να διατηρηθεί ο επικοινωνιακός σκοπός του πρωτότυπου κειμένου χρησιμοποιώντας τα ίδια εκφραστικά μέσα, ανάλογο ύφος και μορφή, κυριολεκτική και κατανοητή χρήση της γλώσσας καθώς

επίσης και ο μακροπερίοδος λόγος. Η μετάφραση απευθύνεται σε ένα κοινό που είναι σε θέση ν' αντιληφθεί τις έννοιες που αναπτύσσονται. Ο Β.Μ.Δ. ήταν ελάχιστος, καθώς πρόκειται για ένα κείμενο πληροφοριακό με απλή, κατά βάση, γλώσσα. Από το κείμενο απουσίαζαν οι μεταφορές και οι αμφισημίες.

Αξιοσημείωτη είναι ωστόσο η αναφορά στην Καινή Διαθήκη. Η συγγραφέας του αγγλικού κειμένου παρέθεσε κάποια αποσπάσματά της προκειμένου να δείξει ότι οποιαδήποτε μετάφραση(ακόμη κι αρχαίων κειμένων) επιδέχεται περισσότερες από μία ερμηνείες, οι οποίες είναι εξίσου δόκιμες δίχως να απορρίπτουν η μία την άλλη.

Όσον αφορά στον Β.Μ.Π., θεωρώ πως το κείμενο αφίξεως ανταποκρίνεται στον ίδιο επικοινωνιακό σκοπό. Γενικότερα υπήρξε κατά λέξη μετάφραση, καθώς έπρεπε να αποδοθούν όροι κυριολεκτικοί. Από το κείμενο απουσίαζαν οι μεταφορές, τα σχήματα λόγου και οι αμφισημίες που γενικά απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή κατά τη μεταφορά τους σε μία άλλη γλώσσα. Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι το κείμενο που παράχθηκε αποτελεί μία αξιόπιστη πηγή πληροφόρησης γύρω από το εν λόγω θέμα για το ελληνικό αναγνωστικό κοινό.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κάθε κείμενο συγκροτεί συγκεκριμένη γλωσσική πράξη, η οποία μπορεί μεθοδολογικά να προσδιοριστεί αντικειμενικά και με σαφήνεια. Με το δε μετάφρασμα εκφέρεται αντίστοιχη γλωσσική πράξη σε μία άλλη γλώσσα. Σε αυτό ιδιαιτέρως σημαντική κρίνεται η συμβολή της Θεωρίας του σκοπού(στα γερμανικά Skopostheorie) που παρέχει στον μεταφραστή τους βασικούς άξονες ,έτσι ώστε το αποτέλεσμα που θα παραχθεί(μετάφρασμα) να είναι σε θέση να επιτελέσει τον σκοπό εκείνο για τον οποίο δημιουργήθηκε.

Ο μεταφραστής συνεπώς καλείται να ακολουθήσει την παρακάτω διαδικασία:¹⁷

- να προσδιορίσει την γλωσσική πράξη που εκφέρεται μέσω του πρωτοτύπου κειμένου και να αναγνωρίσει τον επικοινωνιακό του σκοπό του,
- να εντοπίσει τα μορφοσυντακτικά και υφολογικά στοιχεία, με τα οποία εκφέρεται η γλωσσική πράξη στο αρχικό κείμενο,
- να διερευνήσει, εάν αυτά τα στοιχεία είναι τα χαρακτηριστικά εκείνα στοιχεία, με τα οποία στη γλώσσα-πηγή εκφέρεται συνήθως ένας ανάλογος επικοινωνιακός σκοπός,

¹⁷ F.Batsalia/E. Sella-Mazi, 1997, σελ. 203-210

- να προσδώσει στο μετάφρασμα συγκεκριμένο επικοινωνιακό σκοπό,
- να επιλέξει στη γλώσσα-στόχο εκείνα τα μορφολογικά στοιχεία, με τα οποία θα μπορέσει να οδηγηθεί σε επιτυχή εκφορά της νέας γλωσσικής πράξης.

Με βάση τα παραπάνω, ο επικοινωνιακός σκοπός και η λειτουργικότητα του κειμένου, το οποίο συνιστά εκφορά γλωσσικής πράξης, αναδεικνύει την μεταφραστική διαδικασία ως αντικατοπτρισμό του πρωτότυπου επικοινωνιακού σκοπού, ο οποίος συντελείται σε μορφοσυντακτικό, λεξιλογικό, σημασιολογικό, πραγματολογικό και υφολογικό επίπεδο.

Βιβλιογραφία

- ✓ Γλωσσολογική προσέγγιση στη θεωρία και τη διδακτική της μετάφρασης, Batsalia Freideriki– Sella Mazi Eleni, 2010, εκδ. Papazisi.
- ✓ Λειτουργική διδακτική της μετάφρασης, Kelandrias Panagiotis, 2016 ,εκδ. Diaulos.
- ✓ Η Μετάφραση των Οικονομικών Κειμένων, Kelandrias Panagiotis, 2007, εκδ. Diaulos.
- ✓ Translating as a Purposeful Activity, Cristiane Nord, 1997, εκδ. St. Jerome
- ✓ Training The Translator, Paul Kussmaul, 1995 ,εκδ. John Benjamins